

HABARI

INFORMATION OM TANZANIA

48 årg

Nr 4/2016

Ur innehållet: Våld mot gatubarn, Ungdomsäventyr med MC, Regnvattentankar, Bokanmälningar, Swahili.

TIDNINGEN HABARI

utges av
SVENSK-TANZANISKA
FÖRENINGEN
SVETAN

REDAKTION e-post: habari@svetan.org
Lars Asker, redaktör tel 08-38 48 55, mobil 0705 85 23 10
lars.asker@telia.com
Eva Löfgren tel 08-36 48 88, mobil 0702 11 98 68
eva@diversity.se
Sten Löfgren tel 08-36 48 88, mobil 0708 90 59 59
fax 08-760 50 59, sten@svetan.org
Folke Strömberg tel 08-91 73 27, mobil 0706 91 73 06
anfo.stromberg@telia.com

PRISUPPGIFTER 2017

SVETAN-medlemskap inkl HABARI	300 kr
Medlemskap exkl HABARI	100 kr
Familjemedlem exkl HABARI	50 kr
Ungdomsmedlemskap	150 kr
Prenumeration HABARI	250 kr
Enstaka HABARI	50 kr
(Äldre nummer pris efter överenskommelse)	
Betala in korrekt belopp på SVETANs plusgiro 35 95 50-1	
– ange på talongen vad som önskas.	

ÄMNESOMRÅDEN i tidigare HABARI

2/06 Alkohol	3/11 MV Liemba, forskarnätverk mm
3/06 Kvinnors villkor	4/11 Flora och Fauna
4/06 Utbildning	1/12 Självständigheten 50 år
1/07 Swahilikulturen	2/12 Joha trust & Mama Barbro mm
2/07 Jordbruk	3/12 Mänskliga rättigheter
3/07 Investeringspolitik mm	4/12 Företagsamhet
4/07 Flyktingar	1/13 Kvinnliga förebilder
1/08 Tumaini, snidade dörrar mm	2/13 John Kilaka, Karagwe 30 år mm
2/08 Bildkonst	3/13 Swahili
3/08 Kina, NAI, Zanzibar mm	4/13 Tanzaniaadag, energi, skolfilm
4/08 Makondeskulptur, Kina, WIOMSA	1/14 Barn
1/09 Svetan 40 ÅR	2/14 Konst och litteratur
2/09 Parlör, politiska makten, slaveri	3/14 NAOT, cykelsafari, swahilidag
3/09 Biståndshist., Tumaini, livshist.	4/14 Jordbruk och industri
4/09 Klimat och energi	1/15 Nätverksmessa
1/10 Musik	2/15 Zanzibar
2/10 Kibaha Education Center	3/15 Forskningsamarbete
3/10 Hälsa	4/15 Valet
4/10 Litteratur	1/16 Valanalys
1/11 Ungdom, Karagwe, ELCT mm	2/16 Ungdomar och framtiden
2/11 Hållbar utveckling	3/16 Partnerskap för lokal demokrati

Omslagsfoto: Tank för regnvatten byggd av Ihushi Development Center. Se artikel på sidan 16.

Foto: Lage Bergström.

Kopior på enstaka HABARI-artiklar kan beställas från redaktionen – kontakta Lars Asker. Eftertryck eller utdrag ur artiklar får endast ske med författarens tillstånd. Citera oss gärna, men ange källan!

Flyeralarm ab, Stockholm 2016, ISSN 0345-437
Tryckt på miljövänligt papper

sid 2—Habari 4/2016

SVETAN

www.svetan.org
www.facebook.com/SvenskTanzaniska
BOX 22003
104 22 STOCKHOLM

STYRELSE

styrelsen@svetan.org

Emma Kreü, ordförande
emmakreu@gmail.com
Helena Honkanen, kassör
helena.gbg@hotmail.com
Helena Stigsson, led. Tumaini
helena.stigsson@futurewithhope.se
Jeanette Olsson, led. Tumaini
msjeanetteolsson@hotmail.com
Torbjörn Arzt, ledamot
arzt.torbjorn@gmail.com
Seynab Haji Mohamed, ledamot
seynab.haji8@gmail.com
Eva Löfgren, ledamot
eva@diversity.se
Rehema Prick, ledamot
rehemaprick@hotmail.com

LOKALREPRESENTANTER

Erland Hillby
Rådhusgatan 7, 53230 Skara
tel 076-8207059
Gunilla Lundahl
Föreningen Tandala
Killevägen 8A, 247 71 Genarp
tel 076-866 60 39
Olle Wallin
c/o Byakontoret
Kyrkgatan 1, 950 52 Morjärv
tel 070-22 55 057
Rehema Prick
Åtorps Björkv 7, 443 31 Lerum
tel 070-732 20 21
Carl Åke Gerdén (Baba Zulu)
P O Box 23129, Dar es Salaam,
Tanzania /
Knopvägen 27, 133 44 Saltsjöbaden
mob TZ+255 784 514142
mob SE +46 762 333170

Ta gärna kontakt med en lokalrepresentant om du t.ex. vill veta mer om Tanzania, undrar över hur det är att arbeta där eller vill få tag i någon som kan komma och prata om Tanzania. Vill du bli lokalrepresentant – ta kontakt med ordförande Emma Kreü.

*

STÖDPROJEKT

Tumaini Children's Center
Kontaktperson Helena Stigsson
<http://futurewithhope.se/tumaini/>
Bankgiro 552-8161

*

TANZANIAS AMBASSAD

tel 08-732 24 30 /31
Näsby Allé 6, 183 55 TÄBY
e-post: mailbox@tanemb.se
www.tanemb.se

ORDFÖRANDEN

Intresset för att som volontär resa till Tanzania är stort och det är många olika företag och föreningar som ordnar med resor. Den 12 november äger Svetans Höstmöte rum i Folkets Hus i Rågsved och fokus för dagen är just volontärresor. Förhoppningsvis så ses vi där!

Den 10 september drabbades Kageraregionen av en kraftig jordbävning som skördade många dödsoffer. Barnhemmet Tumaini i Bukoba klarade sig som tur var med enbart materiella skador, men alla hade inte lika stor tur. Mina tankar går till dem som har förlorat familj, vänner och bekanta.

Det som känns extra obehagligt är bristen på rapportering i svensk och övrig västerländsk media. Trots att det är en stor händelse som påverkar många människors liv något enormt så når det tyvärr inte långt i dagens mediaflöde. Att västcentreringen i media är stor är kanske ingen förvånad över, men det är i samband med händelser som denna som det blir oerhört tydligt. Min önskan är ständigt att det ska ske en förändring, men det går inte så fort som jag skulle vilja. Tanzaniska Riksförbundet ordnade 28 oktober en insamlingsdag till offren och mina förhoppningar är att regionen kommer att återhämta sig snabbt.

Vi går mot mörkare tider och kylan kommer krypande. Det innebär möjligheten att tända ljus tillsammans och jag önskar att ni alla får tillfälle att göra det ihop med någon som betyder mycket. Även den mörkaste av årstider blir lite lättare då.

God Jul och Gott Nytt År!

Emma Kreü, ordförande
emmakreu@gmail.com

Growing up with Tanzania

– en självbiografi med matematik

Tanganyika, sedermera Tanzania, blev en självständig nation 1961. Flera ledande Tanzanier i politik och näringsliv har på senare år skrivit (eller fått hjälp att skriva) böcker om sin uppväxt och roll under tiden före och efter Tanzanias självständighet. Exempel är den nu avlidne vicepresidenten Kawawa, den förste chefen för Tanzanias riksbank Mtei (sedermera finansminister) och industrialisten Andy Chande. En som inte tillhör denna ledande kategori av självbiografiska författare är professorn i matematik Karim F. Hirji. Här en sammanfattning av några intryck från hans livsresa – att ”Växa upp med Tanzania”.

Författarens rötter och akademiska karriär

Karims föräldrar tillhör Ismaili, en sekt som är del av Shia-gruppen inom Islam. Ismailis, med ursprungliga rötter i det koloniala Indien, har Aga Khan som sitt religiösa överhuvud (Imam). Imamen hade under slutet 1800-talet (efter missväxt och sociala konflikter i Indien) uppmanat Hirjis förfäder att flytta till Afrika.

Karim F. Hirji föddes 1949 i Newala stad i Lindiregionen i sydöstra Tanzania. En grundläggande orsak till att föräldrarna flyttade till Lindi var att Aga Khan III hade uttalat att Ismailis borde bosätta sig i södra Tanzania. Varje familj fick tillgång till ett förmånligt lån om TSh 5000 för att underlätta flytten. Bakgrunden till Imagens direktiv var att kolonisatören, den brittiska staten, ville investera i ett stort projekt att odla jordnötter i Lindiregionen. Aga Khan III uppmanade sina religiösa medlemmar att vara lojala mot den brittiska kronan. Samtidigt flyttade europeiska företag och tjänstemän med familjer till Lindi. Asiaterna förväntades bli lägre tjänstemän och förmän (”middlemen”) för att etablera infrastruktur och service för det koloniala styret.

Karim växte upp i en ismailisk miljö med regelbundna besök och undervisning i moskén Jamaat Khana. Det dominerande språket var gujarati. Det gällde även i primärskolan (the Indian Public School) upp till klass 6. Därefter blev engelska undervisningsspråket. Alla lärarna kom från Indien. Än idag, skriver Hirji, är det lättare att rabbla multiplikationstabellen på gujarati. Karim var en duktig elev, inte minst i matematik. Inspirerade av Imagens bud om att uppmuntra barnen att studera vidare, ordnade föräldrarna så att Karim kunde flytta i december 1960 till släktingar i Dar och fortsätta studera vid *Aga Khan Boys School* i Dar

es Salaam. Han klarade inträdesprovet galant och undervisades av professionellt duktiga och engagerade lärare, som vidareutvecklade hans talang för matematik och andra ämnen. Familjen förenade sig efter några år med Karim i Dar es Salaam, där de bodde i den indiskt dominerade stadsdelen Upanga.

När det var dags att välja skola efter ”Standard 8” förvånade Karim många med att inte läsa vidare vid *Aga Khan Boys School*. Istället valde han *Dar Technical College* med mer inslag av praktisk teknisk utbildning. I Dar Technical College upplevde han för första gången att han var den ende indiske eleven bland afrikaner. En viktig del av upplevelsen var att några av hans klasskamrater hjälpte honom att lära sig swahili, ett ämne där de hade den sämsta läraren.

Efter Dars tekniska skola fortsatte han 1965–66 med att läsa fysik, matematik och kemi vid *Kibaha Secondary School*, som var en del av det nordiskt stödda projektet ”Kibaha Education Centre” med sekundärskolan, ett sjukhus och jordbruksanläggningar som huvudaktiviteter. Där var Karims alla lärare skandinaver. Han kommer ihåg dem som mycket bra lärare med ett undantag. Den sistnämnde, konservativa läraren, gav alltid Karim låga betyg på uppsatser i sociala ämnen där Karim analyserade och argumenterade från ett vänsterperspektiv. I övriga ämnen fick Karim höga betyg, dock inte Uppförande (General Conduct) där han regelbundet fick D (under genomsnittet). Han lärde sig spela schack och blev skolmästare.

Efter National Service (obligatorisk för studenter) 1968, blev nästa steg i den

akademiska karriären en Fil kand i matematik och pedagogik vid Dars universitet 1971, en Masters i Operations Research från Londons universitet 1972 och sedermera en SM (Senior Master) och doktorsgrad i biostatistik från Harwards universitet 1982 och 1986 respektive. Han undervisade bland annat vid universitetet i Dar och *University of California* i Los Angeles, där han var gästprofessor. Hirji gick i pension som professor i Medicinsk Statistik vid Muhimbili University of Health and Allied

Sciences 2012. Han är idag en ”Fellow of the Tanzania Academy of Sciences”.

Boken

Innehållet i ”Growing up with Tanzania” skiljer sig från gängse självbiografier i ett avseende: Varje kapitel avslutas med ett avsnitt matematiska betraktelser. Med dessa vill Hirji visa skönheten i det som är hans stora passion i livet – matematik – och även påpeka hur det bör undervisas. Själv tyckte jag att dessa avsnitt var kul att läsa även om jag inte förstod allting. Hirji påpekar att läsaren kan hoppa över dessa avsnitt utan att förlora kontinuiteten i framställningen.

Hirji har tre förväntningar med sin bok: Att han tror att läsaren på basis av hans livsberättelse ska finna det intressant att reflektera över våra liv och varför det blev som det blev;

Att hans berättelse om raser och grupper i Tanzania ska bidra till ökad förståelse och samverkan, och;

Att hans bok ska uppmuntra läsaren till samtal om hur vi alla som medlemmar av en global familj ska kunna hantera de sociala konflikter och miljöfaror som vår planet står inför.

► Bokens huvudavsnitt är en beskrivning av hans uppväxt, studier och livsmiljöer (Memories), reflektioner över hans liv (Musings) och slutligen diskussioner om personliga och sociala förhållanden i Tanzania (Meditations on the Spirals of Life). Genomgående perspektiv i boken är att han kommer från en minoritet i Tanzania och reflektioner över relationerna mellan bruna, vita och svarta då och nu. Nedan återges några avsnitt i boken som belyser detta perspektiv samt hans kommentarer om tanzanisk samhällsutveckling.

Att tillhöra en minoritet i omvandling

Under 1950- och 1960-talet fanns det inte någon grått område mellan bruna, svarta och vita i Tanzania. Under den turbulenta tiden före och efter Tanzanias frigörelse kom dessa förhållanden att drastiskt börja förändras. Hirji beskriver hur han själv förändrades och utvecklades till en mer vidsynt människa under denna tid. Under sina 10 år i Lindi umgicks han eller familjen aldrig med någon vit person. Bruna och vita satt åtskilda i biolokalen, en lokal som inte ansågs vara till för afri-

kaner. Karims familj såg sig som brittiska undersåtar med Indien som ursprungsland (Mahatma Gandhi var en idol och indiska filmer populära) men den primära identiteten var att vara ISMAILI med dess grönröda flagga och nationalsång.

Under 1950-talet bildades partiet TANU som med Nyerere i spetsen kämpade för Tanganyikas självständighet. Man ville skapa en enad nation med lika rättigheter för alla medborgare, oavsett ras. Den nye Imamen, Aga Khan IV, som utsågs 1957, besökte Tanganyika och uppmanade Ismailis att förbereda sig för de sociala och politiska förändringar som förväntades komma. De måste fundamentalt ändra sin relation till majoriteten av Tanzanias invånare, räkna med att förlora sin sociala särställning och privi-

legier. Ett partnerskap mellan alla raser var fundamentet för fred och framgång. Ismailis måste arbeta hand i hand med alla andra medborgare i den kommande självständiga nationen, deklarerade Aga Khan IV.

Kolonialstyret hade grundlagt stor misstro mellan asiater och afrikaner. De förstnämnda, privilegierade "middlemen", såg ned på de svarta och utnyttjade dem ekonomiskt. Det var inte lätt att radera denna misstro hos Ismailis, skriver Hirji. Nyereres försäkringar om likabehandling och ickediskriminering och Imamens bud om attitydförändringar möttes med döva öron. Man var rädd för att de svarta skulle med våld attackera och ta makten från de privilegierade asiaterna. Titta på vad som hände i Kongo, sade man. För Karim, som kommit för studier till Dar året före självständighetsdagen den 9 december 1961, var den dagen ingen stor händelse. Den asiatiska befolkningen stod på sidlinjen och fortsatte sina liv som om inget stort hade hänt. Betydelsen av UHURU nämndes knappt av lärarna i skolan. Det fanns inga afrikanska familjer i Upanga i Dar es Salaam. Även indiska grupper, Ismailis och Baniani levde åtskilda.

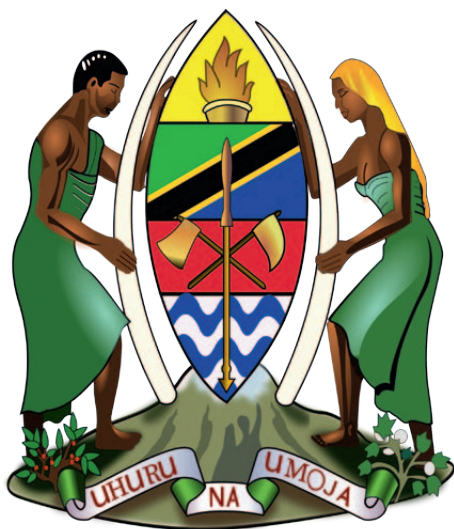
Snart kom frågan om medborgarskap. Skulle asiater med indiska och brittiska pass acceptera Nyereres inbjudan att bli tanzaniska medborgare? Många tvekade, trots att Nyerere lovade lika rättigheter för alla medborgare, oavsett ras, enligt lag. Ismailis beslöt följa ett dekret från sin Imam. Aga Khan IV deklarerade att Ismailis borde se Tanganyika/Tanzania som sitt hemland. Massor av Ismailis ansökte och fick tanzaniska pass.

Under tiden i Dar Technical College förändrades Karims "nedärvda" fördomar om afrikaner och hans afrikanska klasskamraters syn på honom som asiat. Det var en psykologisk transformation för båda sidor. Han börjar känna sig som en medborgare i Tanzania, som leddes av den respekterade, visionäre presidenten Nyerere. Han känner nu för att sjunga med i Tanzanias nationalsång "Mungu ibariki Tanzania". I december 1964, under julferierna, hör han på radion om *Jeshi la Kujenga Taifa* (National Service). Han anmäler sig som frivillig till en månad vid Kinondoni JKT Camp. Det låg bara tre kilometer bort och Karim skulle komma hem en dag i veckan, så

föräldrarna gav sitt medgivande. Bland de hundra volontärerna var ett 10-tal asiater. De bodde i tält och hjälpte under sträng disciplin till med att bygga tvårums familjehus. De färdiga husen administrerades sedan av *National Housing Corporation*, som hyrde ut dem för en låg hyra till statliga tjänstemän – lärare, poliser, sjuksköterskor etc. Efter en månads hårt arbete blev det avslutningsceremoni. De förenade tanzaniska volontärerna höll händer, saluterade Tanzanias flagga och sjöng med kraft "*Tanzania Nakupenda Sana*" (Vi älskar mycket Tanzania). År 1966 deltog Karim i att varje fredag som volontär bygga *Buguruni Primary School*. Men det var inte vanligt att en indier hjälpte till att bygga en skola i en afrikansk stadsdel.

Den uppväxande Karim kom att sympatisera mer och mer med Nyerere och Imamen om det nödvändiga i att skapa en enad nation med lika rättigheter för alla medborgare. Han fick allt svårare att förlika sig med sina föräldrars fortsatta negativa syn på och nedsättande kommentarer om afrikaner. Som exempel berättar han om sin mors reaktioner när han bjöd hem en asiatisk och senare en afrikansk vän på te i familjens bostad. När den asiatiska vännen gått, klagade Karims mamma på att han inte gav sin indiske vän tillräckligt med mat. Det fanns ju mycket mat hemma. Några dagar senare kom en afrikansk vän hem på te. När han hade gått, frågade modern varför han gav gästen så mycket mat. Ville Karim att familjen skulle svälta!?

Umgänget mellan svart, brun och vit i Tanzania ser annorlunda ut idag. Hirji nämner bl.a. cricket, en sport som traditionellt dominerades av asiater. 2014 består Dars lag av nio afrikaner och tre asiater. Men Hirji berättar om en episod som får honom att undra om inte de ovan nämnda grundläggande attityderna sitter kvar. En dag 2009, köper han grönsaker i Kariakoo marknad i Dar es Salaam. Mitt på dagen i folkvimlet håller plötsligt en person fast honom framifrån medan en annan försöker stjäla hans tygbag bakiifrån. Hirji lyckas hålla fast i sin bag och tjuvarna finner bäst att snabbt försvinna i folkvimlet. Hirji skriver, att hade han skrikit "tjuvar, tjuvar!!", så hade de två tjuvarna sannolikt blivit lynchade av folksamlingen. Han höll sin tunga men fick ingen hjälp av de som betraktade

stöldförsöket i närheten. Hirji förväntade sig att någon skulle hjälpa honom, en äldre man i problem. Istället fick han uppleva att de bara tittade på och muttrade ”indiern blir rånad, indiern blir rånad”. När Hirji frågade de närstående varför de inte ingrep, så ryckte de på axlarna och tittade bort. ”Jag var bara en indier, inte en av dem”, skriver Hirji.

Efter Kibaha Secondary School, genomgick Karim 1968 den då fem månader obligatoriska ”värmplikten” vid *Ruvu National Service Camp* cirka 8 mil utanför Dar es Salaam. Han skriver – förutom att klara fysiska påfrestningar som aldrig tidigare och senare – att grundvärdena enkelhet, respekt för fysiskt arbete, uthållighet, samarbete och patriotism lämnade ett bestående intryck. Karim tog intryck av föredragshållare från bl.a. TANU Youth League och FRELIMO. Han hade konkret sett fördelarna med likvärdighet mellan raser och sociala grupper. Den militära disciplinen och ”robotlika” miljö hade dock inte minskat hans lust att ifrågasätta auktoriteter.

En kritisk akademiker

Under sin tid som elev vid Dar es Salaams universitet blev Hirji medlem av *United Students African Revolutionary Front*, USARF. USARF hade bl.a. Ugandas nuvarande president Yoweri Museveni och Walter Rodney som medlemmar. Föreningen stödde Nyereres filosofi om socialism och självtillit. Som huvudredaktör var Hirji med om att grunda USARF:s tidning ”Cheche” (Gnistan). Efter studier, publicerade tidningen ar-

tiklar om att Nyereres tankar var goda men att andra i regeringsadministrationen förhindrade att de genomfördes som tänkt i praktiken. Reaktionen från TANU var att Cheche förbjöds i november 1970 till Hirjis stora besvikelse¹. Efter Cheche, startade en annan studentgrupp tidskriften Majimaji, som förfäktade liknande politiska idéer som Cheche.

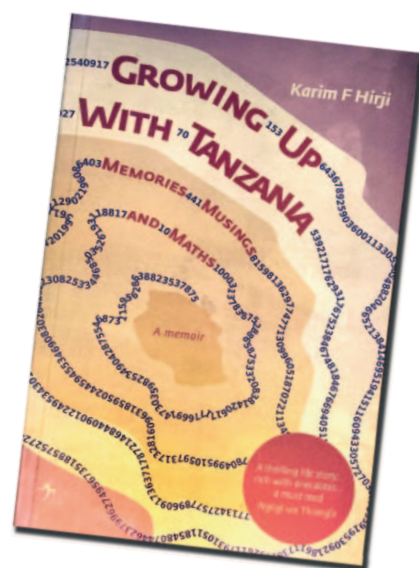
År 1971 började Hirji undervisa i matematik vid Dars universitet. I den rollen reste han bland annat runt i Tanzania för att följa upp hur politiken *Education for Self-Reliance*, ESR, (Utbildning för självtillit) genomfördes i praktiken i skolorna. Han, som sympatiserade med ESR:s syften, fann att lärare och elever inte gillade denna politik. Jordbruksaktiviteterna var inte väl integrerade med den akademiska verksamheten. Hirji skrev kritiskt om detta i Majimaji. Som en reaktion, blev Hirji 1974 förflyttad från universitetet till Sumbawanga Regionkontor som Assistant Regional Planning Officer. Han arbetade i Sumbawanga i två år tills han hade uppfyllt kravet på att arbeta totalt fem år för staten efter sin universitetsutbildning.

Mellan 1980 och 2000 kom Hirji att till stor del studera och arbeta i USA. Han betraktar sig numera som en global medborgare. När Hirji kritiserar företeelser i USA så får han ibland höra att borde åka tillbaks till Tanzania. Likväl får han ibland kommentaren att han borde bege sig dit han kommer ifrån när han kritiskt analyserar Tanzanias utveckling².

Hirji betonar i boken att Tanzania är hans hemland. Han är mycket tacksam för att Mwalimu Nyerere gav även honom och många andra i den asiatiska minoriteten en chans att få gratis god utbildning. Hans bok om hur hans identitet förändras är lättläst och frank och innehåller så mycket mer intressant än vad som tas upp här.

Red

*Growing up with Tanzania
–Memories, Musing and Maths*
Karim F. Hirji, 2014

¹ Prof Karim sammanställde en antologi, ”Cheche: Reminiscence of a Radical Magazine”, som innehåller uppsatser som publicerades i Cheche-tidningen. Antologin kom ut 2010 och publicerades av Mkuki na Nyota Publishers.

² Den som vill läsa vad Hirji 2012 skriver om utvecklingen i Tanzania efter 50 år finner exempel på wavuti.weebly.com, där han skriver med rubriken: Tanzania has become a nation of complainers. Mkuki na Nyota Publisher, Dar es Salaam. www.mkukinanyota.com. ISBN: 978-9987-08-223-0

Violence against children who lived on the street

— A study of reintegrated children in Kagera Region

Svetans styrelseledamot Jeanette Olsson doktorerar inom socialt arbete och hennes forskningsområde rör barn som har bott på gatan i Bukoba, och senare återintegrerat i det lokala samhället. Samtliga barn som ingår i forskningsstudien har fått stöd av projektet Tumaini Children's Center.

Det övergripande syftet med forskningen är att undersöka vilka möjligheter och hinder det finns för barn och ungdomar som bott på gatan att återintegreras i samhället. En nyligen publicerad artikel¹, som återges nedan i en förkortad version, handlar om i vilken grad de barn och ungdomar som har bott på gatan har varit och är utsatta för våld och misshandel. Resultatet visade att jämfört med andra barn i regionen så blev de mer utsatta för fysiskt, psykiskt och sexuellt våld där de bodde innan de lämnade sina hem. Även när de levde på gatan blev de mycket utsatta för våld. Efter återintegreringen blev de inte mer utsatta för misshandel än andra barn i regionen, vilket visar att det är möjligt att med stöd från organisationer och lokalsamhället få till lyckade återintegreringar. Den grupp som fortsatt blev utsatt för psykisk eller fysisk misshandel hade ett sämre psykiskt mående än de andra, vilket visar hur viktigt det är att förebygga misshandel i hemmen och skolorna genom ökad kunskap i samhället, noggrant förarbete innan barnen flyttar tillbaka så att de flyttar till en miljö som är bra för dem, ge samtalsstöd till barn och föräldrar, föräldrautbildning samt ha fortsatt uppföljning efter att de flyttat tillbaka hem.

Introduction

This study is based in Kagera Region in Tanzania, one of the first regions in the world to have a high HIV prevalence and an increase in orphans due to AIDS. A large group of the children who left their homes in this region were orphans. Earlier research from Sub-Saharan Africa has shown that being an orphan can be associated with a higher risk of being subjected to violence. Violence, including emotional violence, can drive children out of their homes and force

them onto the street or into other settings, which may also be equally violent. Children leaving their homes often spend periods living on the street and spend other periods working as domestic workers or have other types of work where they can stay with their employer. A study from Tanzania 2010 found that children living full time on the streets reported having been significantly more violated and abused at home than the children living part-time on the streets and children who are not street children.

The objective of this study is to examine the extent of violence towards children who have left home as well as in different stages of their trajectory of life; i.e. before leaving home, on the street, as domestic workers, and after reintegration.

Methods

In the town of Bukoba, an increase in the number of children and young people living and working on the street was noted in the early 2000s. The increase was partly due to the rise in the number of orphans due to AIDS in the region. A project was therefore started in 2003 with the aim of assisting the increasing number of children living on the street and working as domestic workers in the town of Bukoba. The project is implemented by the Evangelical-Lutheran Church of Tanzania and, since the beginning, has assisted over 750 children, with varied religious backgrounds. Seven out of ten children stay in the project's transition home for a period before reintegrating back into the local community. During this time the children re-enter the school system and a long-term plan is developed together with the child. The child then reintegrates back into the local community. He or she can move to relatives, parents, other guardians, own house or a board-

ing school. The project arranges meetings with local leaders and teachers together with the child before the child leaves the centre. The project staff also visits the child after reintegration until the child's situation is stable. For children, whose family cannot afford the cost of education, the organisation assists with school-related costs. They also provide counselling for the child and the family.

A cross-sectional study was carried out in four of the Kagera districts. The inclusion criteria were individuals aged 13–24 who had earlier left their homes before the age of 18, and had later returned to a local community setting at least 12 months prior to the study being conducted. The number of individuals meeting the inclusion criteria and traced and willing to be interviewed was 214. The children had been reintegrated into the local community for 1–12 years.

Questionnaire

The questions in the survey regarding physical violence were the same as in the 'Violence against Children in Tanzania' which facilitates comparison (UNICEF, 2011). One question asked concerned physical abuse by a parent or other adult relative:

Did your parent or any adult relative ever punch, kick or whip you? The other question concerned physical violence by other adults: *Have you ever been punched, kicked, or whipped by teachers, the police, religious leaders, soldiers or other authority figures?* The questions in the survey regarding the emotional violence were: *When you were a child, did anybody call you bad names?*

When you were a child, did any person ever make you feel unwanted?

When you were a child, did anyone threaten to abandon you?

In this study, only two questions regarding sexual violence were asked. One question was: *In your lifetime, how many times has anyone forced you to have sexual intercourse against your will?*

1 Olsson, J. (2016). Violence against children who have left home, lived on the street and been domestic workers — A study of reintegrated children in Kagera region, Tanzania. *Children and Youth Services Review*, 69, 233–240. doi:10.1016/j.childyouth.2016.08.020

Ethical approval was officially obtained and ensured following the guidelines of the *Muhimbili University of Health and Allied Sciences (MUHAS)* in Dar es Salaam.

Definitions

The definition of violence used in this article is based on Article 19 of the Convention of the Rights of the Child: “physical or mental violence, injury or abuse, neglect or negligent treatment, maltreatment or exploitation, including sexual abuse” The term ‘children living on the street’ is used and the definition is children that are sleeping outside or in abandoned buildings at night. Reintegration in this paper is defined as when the children leave their life on the street, domestic work or the project to return to their local community or independent living.

Results

The majority of the 214 participants in the study were male 82 %, and 18 % were female. The mean age at time of study was 19.3 years (range 13–24). At the time of the study a quarter of the respondents were living with relatives, nearly one in five were living alone, one in six lived with a parent, and one in ten lived with a partner. The others lived

with friends, in boarding school, with others, e.g. siblings. Only seven children in total, all boys, were back on the street. More girls than boys were living with a partner and more boys than girls were living alone.

Many of the children were orphans: 67 % had lost one or both parents before the age of 18. Nearly all of the children had some education, only six boys never having been enrolled in a school. Half of the children had completed primary school and a quarter of them had continued with secondary school studies. One fifth of the study participants were still at school.

The majority of the other children and adolescents had done some work in the past year. The most common type of work was selling various products, often vegetables. Others were farming, elementary occupations, e.g. carrying goods or collecting scrapers and working as masonry workers or carpenters. Half of the children earned a maximum of 50,000 TZS per months (app. 23 USD) and only 12 of the boys and none of the girls earned 100,000 TZS. Since many of the children were living with adults, their income was usually not the only income in the family. Ten percent of the children could afford to eat a maximum of one meal per day.

Overall experience of violence

Experience of physical, emotional and sexual violence was assessed in the study. The vast majority of the children in the study had been physically violated by parents or relatives (90 %) and also physically abused by other adults (81 %). In total 97 % of girls and 93 % of boys had, at some point, been physically abused by either parents or other adults.

The results show that emotional violence is common towards children leav-

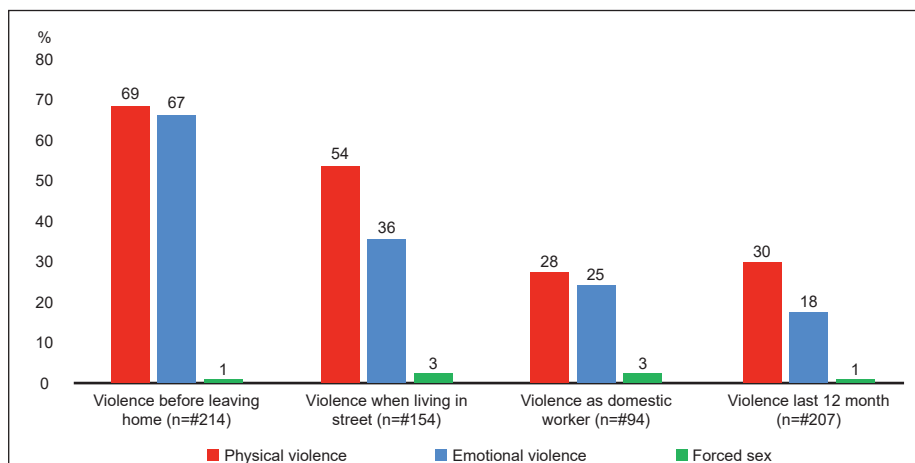
ing their homes; 86 % of the children had experienced some type of emotional violence, and more than half of the children had been threatened with being abandoned by their parent or other caregiver. There are no significant gender differences regarding physical and emotional violence. Around two-thirds of the respondents had had sex, and for four in five of them the first time was willingly, but there was a significant gender difference; three times more girls than boys stated that their first sexual intercourse had been unwilling. Overall, one in four girls had been forced to have intercourse at some point, and one in twenty boys.

The results show that the level of violence had been reduced significantly after reintegration compared to before leaving home. The rate of physical abuse had decreased from 69 % to 46 % (p -value b 0.001) and emotional violence had decreased from 67 % to 25 % (p -value b 0.001). The rates had decreased for both boys and girls, orphans and non-orphans. The greatest decrease can be seen among the orphaned children, especially regarding emotional violence.

The results show that children who had been violated in the past year had a significantly lower psychological QOL than the children who had not been violated; this was seen in terms of both physical violence (p 0.006) and emotional violence (p b 0.001).

Discussion and conclusions

Millions of children experience violence in every country of the world and in almost all settings (UNICEF, 2014). Tanzania is no exception, and a nationwide study showed that over two-thirds of children have been physically violated by adults before the age of 18. This study confirmed the previous observations of widespread violence against children and showed that children who had left home experienced even more violence. There is also a large overlap between different types of abuse; three-quarters of the children had experienced both physical and

Extent of different type of violence experienced during various periods of life

Mitt ungdoms eventyr i Tanzania 1971–72

Det er ganske tilfeldig at jeg skriver dette innlegget til tidningen Habari, men jeg var faktisk medlem av Svensk-Tanzanisk Forening i et års tid, tidlig på 70 tallet, da jeg hadde et års opphold i Tanzania.

Min livshistorie begynner for øvrig på Madagaskar der jeg ble født i 1948 av norske misjonær foreldre. Jeg tilbrakte så godt som hele min barndom der og var 12 år gammel da vi reiste hjem til Norge i 1961. Da hadde jeg bevitnet de storslåtte markeringene av Madagaskars frihet fra Fransk koloniherrdømme til selvstendig stat i 1960.

Tanzania 1961

På hjemveien besøkte vi min onkel Jacob (Aano) og tante Agnes og tre søskenbarn som arbeidet ved Ilboru Secondary School ved Arusha på den tiden. Med min bakgrunn var det ingen vansker med å føle seg hjemme i Tanzania. Jeg var dessuten levende opptatt av all slags naturvitenskap og fikk forsterket disse interessene ved å se Afrikas dyreliv på nært hold.

Terje M, Arnhild Aa, Olav M, Ivar M, og Kjell Aa. Lake Manyara 1961.

Vi tilbrakte bare tre uker i landet men jeg satt igjen med en rekke sterke inntrykk. At Tanzania på denne tiden forberedte seg til sin uavhengighet fra Britisk Kolonistyre, var jeg også særdeles oppmerksom på. Den kom som kjent noe senere samme år.

Drømmer om retur på MC

Etter noen år i tettstedet (avveklingsbyggden) Sauda, innerst i Ryfylke fjordene, der mine foreldre kom fra, flyttet vi til Stavanger, den største byen i Rogaland Fylke. Der gikk jeg etter hvert på naturfaglinjen ved St. Svithun Gymnas. I løpet av disse årene begynte jeg å drømme om å reise tilbake til Tanzania. Min interesse for zoologi var nå så konkret at jeg så for meg en framtid innen faget.

Takket være min allerede omtalte onkel; Jacob Aano, fikk jeg arbeid som ulønnet feldtassistent ved Serengeti Research

► emotionnal violence. Nearly all the children who had experienced rape, had also been physically and emotionally violated. Two thirds of the study participants were orphans before turning 18, which means that orphanhood was much more common in this study than average in Kagera region.

Emotional violence was three times more prevalent among the children before they left home than the national average in Tanzania. A majority of the children in the study felt unwanted, which could contribute to their decision to leave home. Sexual violence and transactional sex were also significantly higher among the study participants.

The overall results from the study show a clear decrease in violence against the children once they are reintegrated into the local community. After they reintegrate they have a similar situation in terms of violence to average children in Tanzania. This indicates that providing assistance to children who have left their homes to reintegrate with long-term follow-up can be successful. It also shows how resilient these children are, able to leave very violent situations to find better situations.

The serious situation of violence against children established in this and earlier studies calls for urgent social and public health action as multidisciplinary actions. In light of the increased drive to lower the prevalence of violence against children in society it will be important to identify children most at-risk. Children leaving their homes are one such key group to work with. It is also important to assist the children who are reintegrating, to avoid returning to the similar abusive setting they left.

Acknowledgements

This work was partially supported by several scholarships to the author for travel and data collection. The author is very grateful to all the study participants; the children who had earlier left home and later reintegrated. They were the main source, as well as the inspiration, for this research. The author also thanks the research team in Tanzania.

Stöd gärna Tumaini Children's Center
Bankgiro 552-8161
Swishnummer: 123 199 37 16
<http://futurewithhope.se/tumaini>

Institute i Tanzanias nord – østre hjørne. Jeg ble tilbudt kost og logi og oppdraget skulle vare et år. Jeg takket naturligvis be-
gjærlig ja til dette tilbudet.

Samtidig begynte jeg så smått å leke med tanken om å reise med motorsykkel. Jeg tenkte i utgangspunktet på å kjøre hele veien fra Norge til Tanzania. Jeg begynte derfor en omfattende brevveksling med alle relevante ambassader for å skaffe meg de nødvendige papirene som visa og lignende. Til slutt måtte jeg gi opp. Konfliktene i Somalia og Etiopia var allerede i full fyr så jeg måtte utvikle alternative planer. Det løste seg heldigvis på beste måte ved at jeg fikk ”hyre” som ubetalt ”work away” for turen ned så vel som for turen hjem med skip fra Den Norske Amerika Linje.

Etter at eksamen Artium var overstått tok jeg arbeid ved Rosenberg Mekaniske Verksted i Stavanger for å legge opp penger til motorsykkel og Tanzania ekspedisjon. Jeg hadde sett for meg en Honda, men folk som hadde greie på motorsykler rådet meg innstendig til å velge en pålitelig BMW til en slik ekspedisjon.

BMW kjøp

Jeg begynte så smått å samle informasjon om disse BMW syklene. Den første jeg så ”live” var politiets gamle R-69 i 17. Mai-toget våren 1970. Jeg ble skuffet for den så ubehjelpelig gammeldags ut. Kort tid senere fikk jeg vite at BMW nylig hadde lansert en ny modell. Så snart jeg fikk tak i brosjyrer om denne ble jeg overbevist. Det var en slik motorsykkel jeg skulle ha! Jeg bestilte straks en R 60/5 fra fabrikken med avtale om at den skulle leveres i Hamburg vinteren 71.

Det var selvfølgelig det rene vannvidd å kjøre motorsykkel midt på vinteren, men i februar 71 var sykkelen betalt og jeg reiste optimistisk med toget til Hamburg og hentet sykkelen for så å kjøre hjem til Stavanger. Første dag var ulidelig kald, men det gikk bra. Jeg overnattet nord i Danmark. Neste dag gikk det galt. Jeg passerte en snøfonn som var blåst inn i vegen samtidig som jeg ble truffet av sjokkbølgen etter en stor trailer. Før jeg visste ordet av det, lå jeg i en grøft med 300 kg motorsykkel over meg.

M/S Tanafjord ved kai i Göteborg april 1971.

Med Tanafjord til Mombasa

Så kom endelig dagen for avreise til Afrika. Jeg pakket alt mitt jordiske gods på sykkelen og kjørte til Göteborg der jeg mønstret på MS Tanafjord. Sykkelen ble heist om bord, godt surret under en pressenning på en av de bakre lastelukene. Skipet rundet hele Afrika uten anløp. Vi var kun innom et par havner langs Øst Afrika før vi ankom Mombasa. Der mønstret jeg av.

Jeg husker godt den intense følelsen av eventyr da jeg startet på reisen innover landet mot Arusha. Jeg hadde reist samme strekning før, som 12 åring på buss sammen med mor og mine

tre søsken. Her var jeg igjen, på egen motorsykkel og på egne premisser!

Motorsykkel igjen i Arusha

Vel framme i Arusha fikk jeg vite at jeg ikke kunne ta med meg sykkelen inn i Nasjonal Parken. Dette var naturlig nok en stor skuffelse, men jeg ble tilbudt garasjeplass til sykkelen og et sete i et småfly som skulle inn i parken samme dag. Jeg var full av spenning og forventning, så skuffelsen forsvant snart.

Uker og måneder gikk og jeg hadde det ”som plommen i egget”. Spennende opplevelser hver eneste dag. Samtidig fikk jeg noen fridager og uker der jeg reiste tilbake til Arusha og kjørte motorsykkel i området, bl.a. til Nairobi i Kenya.

Etter noen måneder var jeg såpass ”varm i trøya” at jeg ba om lov til å frakte sykkelen inn i parken med instituttets lastebil. Det fikk jeg lov til og R 60/5’en sto etter hvert som verdens flotteste pyntegjenstand i stua ved Junior Hostel der jeg hadde hybel.

Ved Ngorongorokrateret.

Longreise høsten 1971

På slutten av 1971 fikk jeg en lengre periode fri og foretok en omfattende reise rundt i Tanzania og Kenya. Da hadde jeg selskap av en ung amerikaner, sønn til en av zoologene ved instituttet. Lastebilen brakte oss til parkens grense. Deretter kjørte vi forbi Ngorongoron og Lake Manjara National Parks inn til Arusha. Turen gikk videre til Nairobi og Mombasa i Kenya og langs kysten til Tanga i Tanzania, derfra til Moshi og Arusha. Der skulle jeg parkere sykkelen på nytt for så å returnere til instituttet.

Tilfeldigvis kom jeg i prat med en blond ung mann som kjørte rundt på en stor mc av Britisk fabrikat, så vidt jeg kan huske. Det viste seg at han var svensk. Jeg traff aldri foreldrene eller andre i familien hans, men han tilbød meg å sette sykkelen i deres garasje, ved deres villa i byens beste strøk, noe jeg takket ja til.

SR, Serengeti Research Institute.

Serengeti Research Institute

På denne tiden var det ingen innfødte Tanzanianere som arbeidet som zoologer ved instituttet. Med unntak av en teknisk stab med bl.a. bilmekanikere, snekkere, murere og lignende, var det foruten meg flere afrikanere som var assistenter for fagstaben. Den besto hovedsakelig av Amerikanere, Briter, Nederlandere og Tyskere med tunge universiteter i ryggen. Vi assistenter var alle unge menn som lett ble venner og som hadde mye moro sammen. Jeg håper og tror at noen av dem fikk seg relevant utdannelse etter hvert og på den måten kunne komme tilbake til instituttet, eller til andre stillinger på faglig grunnlag.

Mot slutten av min tid kom en innfødt Tanzanianer; Tumaini Mcharo til instituttet. Han var Parasitolog, utdannet i USA. Etter at jeg hadde forlatt landet overtok han som direktør ved S.R.I.

Tumaini Mcharo overtok som direktør ved S.R.I. 1972.

Hjemresa med Drammensfjord

Når hjemreisen sto for døren i april 1972 dro jeg nok en gang til Arusha. Der fikk jeg vite av en hushjelp at den unge mannen var reist hjem til Sverige. Jeg traff heller ikke da noen andre i familien. Jeg fikk med meg sykkel og reiste som før via Nairobi til Mombasa for så å seile hjem med M/S Drammensfjord til Göteborg. Der mønstret jeg av og kjørte hjem via Oslo og Kristiansand til Stavanger.

Stort tap og til slutt ny BMW

Før året 1972 var omme ble jeg nødt til å kvitte meg med sykkel. Den var kjøpt på tyske eksportskilter og staten skulle ha et betydelig beløp i toll. En heldig ung Amerikaner fikk den med seg til Statene.

Jeg "tok det som en mann", tenkte fornuftig og begynte et liv som seriøs student. Samtidig representerer dette mitt livs dypeste sorg. Jeg har fortrenget det etter beste evne i mer enn 40 år! For seks måneder siden, i mitt 65 år, snublet jeg tilfeldigvis over en R 75/5 fra 1973, i forbløffende god stand. Den er nå min og jeg har endelig kunnet "hekte meg på igjen" som stolt BMW eier. Sykkelen har vært i kyndig svensk eie fra den var ny. Jeg kjøpte den av en nord-

Jeg og min nåvaerande BMW motorsykel R75 i 2014.

mann i Oslo området som hadde den en kort periode etter å ha kjøpt den av Mats Hellmann i Falköping, Sverige.

Ønsker

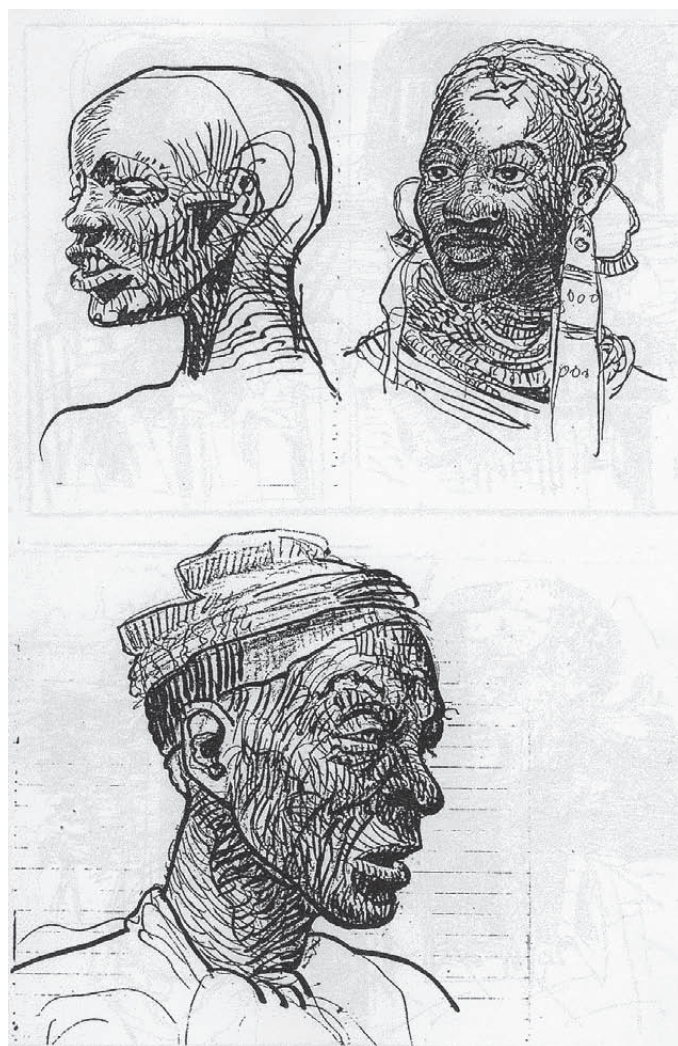
Dersom noen vet hvem den unge svenske mannen med mc i Arusha er, vil jeg sette stor pris på å komme i kontakt med ham. For øvrig synes jeg det er både kjekt og betimelig at min "nye" BMW har noe med Sverige å gjøre, slik også min første hadde det.

Billedkunstner stedet for zoologisk

Jeg ble aldri zoolog slik jeg planla. Jeg har derimot en lang yrkeskarriere som billedkunstner bak meg. Jeg har i løpet av de siste årene arbeidet med et større billedprosjekt basert på min barndom på Madagaskar. Jeg har i disse årene reist "hjem" til Madagaskar jevnlig og har også vært tilbake i Tanzania et par ganger. Jeg har nå fullført alle mine ulike kunstprosjekter og er nå pensjonist. Året i Serengeti og naturvitenskapene har jeg likevel aldri lagt helt bort. De er fortsatt like besettende interessante som før!

Tekst og illustrasjoner: Terje Munthe

Om någon kan ge tips om den unge svensken i Arusha är Terje tacksam om ni kontaktar Habirredaktionen habari@svetan.org

Tidningskrönikan: Magufuli får ris och ros! (2)!

I perioden augusti–oktober fortsätter president Magufuli i samma stil. Skatteinkomsterna ökar och korruptionen minskar, samtidigt som presidenten får kritik från opposition och massmedia för antidemokratiska åtgärder. Men tillförlitliga opinionsundersökningar visar att han har ett starkt stöd bland medborgarna för sitt sätt att styra landet.

I oppositionspartiet CUF, med starkt stöd i Zanzibar, är det kaos och bråk mellan före ordföranden Lipumba och nuvarande starke mannen Seif Hamad. Största oppositionspartiet Chadema har tvingats ställa in planerade landsomfattande demonstrationer som polisen vägrat ge tillstånd till.

Lowassa vill ha samtal

Tidigare premiärministern och medlemmen i Chademas centralkommitté, Edward Lowassa, vill att President Magufuli initierar en politisk dialog med oppositionen. Politik handlar om dialog, har han sagt, inte bara om att ge order som Magufuli gör. 31/7 Citizen

Vissa politiska möten tillåts

President Magufuli lättar upp förbudet mot oppositionsaktiviteter. Valda ledare kommer att tillåtas att hålla möten i sina respektive valkretsar. Samtidigt slog han fast att regeringen inte kommer att tillåta oppositionspartiet Chademas ”olydnadsdag” den 1/9. 30/7 Citizen

Alla byar elektrifierade 2021

Rural Energy Agency (REA) planerar att ha elektrifierat 7 500 byar år 2021 meddelade energiminister Muhongo i samband med att regeringen drog igång REA fas 3. 2021 ska alla byar i landet vara anslutna till elnätet. 3/8 Daily News

Goda utsikter för skatteuppbörden

Skattemyndigheten är optimistisk om att nå budgetårets mål för skatteinkomsterna. I juli nådde man 95,6 % av månadens mål – 15 % bättre än förra året. Målet för hela budgetåret är 15,1 bn/- mot 13,3 bn/- förra året. 6/8 Citizen

NO-ämnen obligatoriska till form 4

De naturvetenskapliga ämnena kommer att vara obligatoriska från form 1 till form

4 enligt utbildningsminister Ndalichako. För närvarande kan eleverna välja bort naturvetenskapen efter form 2 i secondary school. Eftersom regeringen vill att landet ska utvecklas till ett medelinkomstland genom bland annat industrialisering behövs naturvetare. Efter form 4 kan eleverna välja. 7/8 Daily News

Valutareserven ökar

Valutareserven har ökat – den beräknas nu täcka 4,1 månads import. East African Community (EAC) har 4,5 månader som rekommendation. Reserven har enligt Bank of Tanzania (BoT) ökat främst på grund av låga världsmarknadspriser på olja. 9/8 Daily News

EAC: Stigande statsskulder problem

Nyligen offentliggjorde Society for International Development en rapport om Östafrikas ekonomi som redogör för en ökande oro bland ekonomer för att växande statsskulder kommer att leda till kris i regionen. Rapporten nämner särskilt Kenya, Tanzania och Uganda vars skulder växt till oroande storlek. I maj 2016 hade Tanzanias skuld enligt BoT ökat till \$18,2 mdr. Kenyas skuld uppgick i juli 2015 till \$32 mdr. 9/8 Citizen

Mindre klagomål på hälsovården

Enligt en opinionsundersökning gjord av Twaweza anser de flesta att sjukvården förbättrats. Klagomålen har minskat – på frånavaro av läkare från 43 % till 18 %, på bristande uppmärksamhet/respekt från 42 % till 27 %. Förbättringarna har också medfört att fler söker behandling i vården när de blir sjuka. Frekvensen har ökat från 47 % till 61 %. 11/8 Daily News

Krympande handelsunderskott

Underskottet i handelsbalansen har minskat med 50 % och var i maj \$1,9 mdr. Exporten gav \$10 mdr senaste året medan importen blev \$11,5 mdr. Kraftigt växande turism och höjda guldpriser hjälpte upp exportsiffran medan sjunkande oljepriser minskade importutgifterna. 12/8 Citizen

CUF:s före ordförande Lipumba avgick i protest före valet, men kom tillbaka...

Klimatåtgärder kostar miljarder

Tanzania behöver upp till \$1 mdr per år för att genomföra miljöplanen till år 2030. Planen innehåller steg för att minska utsläpp av växthusgaser samt åtgärder för anpassning till klimatförändringar, och är ett resultat av klimatöverenskommelsen i Paris förra året. 14/8 Citizen

Tidigare Zanzibarpresident död

Aboud Jumbe Mwinyi har avlidit 96 år gammal – han avgick som president för Zanzibar 1984. 15/8 Citizen

Mer pengar till skolorna

Utgifterna för fri utbildning har ökat från 18,8 mdr/- till 21 mdr/- och nu har premiärminister Majaliwa beordrat särskilda inspektioner inom distrikten för att avslöja ”spökelever”. Han vill vara säker på att pengarna inte hamnar i privata fickor. 19/8 Daily News

Spökanställda stryks från lönelistorna

När slutdatum för att eliminera ”spökanställda” från lönelistorna närmar sig har över 16 000 strukits. Genomgången tros ha sparat drygt 16 mdr/- som annars hade betalats ut som löner i augusti. 233 tjänstemän är misstänkta för att ha medverkat till fusk. 21/8 Daily News

CUF kongress slutar i kaos

Oppositionspartiet Civic United Front (CUF) höll nyligen kongress för att välja ny ordförande och vice ordförande efter Lipumba och Juma Haji Duni som avgick

Chademas Lowassa till Magufuli: Vi måste prata!

...för att göra livet surt för Seif Hamad och de nuvarande ledarna

förra året. Kongressen avbröts emellertid sedan det utbrutit kaos. Delegaterna började kasta möbler på varandra och råskälla på partiets generalsekreterare Seif Sharif Hamad. 22/8 *Citizen*

Maratonframgång i olympiaden

24-årige maratonlöparen Aphonce Simbu hyllas för sin femteplats i olympiaden i Rio. Han fick visserligen inte medalj, men han var den första att komma så högt i resultatlistan. Han kom bättre än Juma Ikangaa som slutade sexa i Los Angeles 1984. 24/8 *Citizen*

CUF kastar ut Lipumba

CUF:s tidigare ordförande Ibrahim Lipumba, som avgick förra året sedan han ogillat valet av Lowassa som presidentkandidat, är nu bland de som tillfälligt suspenderas från partiet för bristande disciplin. Beslutet togs av partiets styrelse som träffades i Zanzibar med anledning av bråket i Dar när man skulle välja ny ordförande och vice ordförande. 29/8 *Daily News*

Exporten ökar och importen minskar

Inkomsterna från turism och guldexport ökar, liksom export av kläder och annan textil samt plastartiklar. De traditionella exportinkomsterna från bomull, tobak, kaffe, cashewnötter, sisal, te och nejlika minskar något. Importen minskade året som slutade juni 2016 med hela 15 %. Särskilt kapitalvaror, matvaror och olja visade en markant minskning. Bara gödningsmedel ökade. 8/9 *Citizen*

Nyhetsläckor bestraffas hårdare

Varje person som lämnar information som skulle hållits hemlig av myndigheterna kommer från och med nu att riskera fängelse i mellan 3 och 20 år. Det följer av att regeringen försöker strömlinjeforma informationen till allmänheten. Tanken är att tillgången till information ska bli en obligatorisk och lagligt bindande uppgift för den som har den, men att den också ska ske på ett sådant sätt att inte landets säkerhet sätts i fara. 8/9 *Citizen*

Statsskulden når ny toppnivå

Statsskulden har stigit från \$19,7 mdr i juni förra året till \$23,2 mdr i juni i år enligt finansdepartementet, men den är fortfarande inte riskabelt hög enligt internationell standard. Lejonparten av skulden avser utvecklingsprojekt runt om i landet, som är finansierade med både utrikes och inhemska lån: Till exempel gasledningen från Mtwara till Dar, anläggningar för hantering av gas, vägbyggen och en 400 kV högspanningsledning mellan Iringa och Shinyanga. 8/9 *Daily News*

EAC diskuterar EU:s EPA avtal

President Magufuli leder idag ett toppmöte med EAC:s statschefer som ska behandla Tanzanias vägran att skriva under Economic Partnership Agreement (EPA) med EU. 8/9 *Daily News*

Chadema kräver att fängslade släpps

Oppositionspartiet Chadema kräver att polisen antingen släpper de medlemmar som hålls fängslade eller tar dem till rättegång. Annars kommer partiet att ta fallen vidare till högsta domstolen. Enligt partiets rättsliga talesperson, Tundu Lissu, har minst 10 partimedlemmar hållits fängslade i två veckor utan att åtal, vilket strider mot lagen. Om polisen tar någon i förvar är den skyldig att inom 48 timmar framföra en anklagelse eller släppa personen. Lissu tillade att det finns rykten om att polisen planerar att ta ytterligare 73 partimedlemmar i förvar utan att föra fram anklagelser. 10/9 *Citizen*

Zambias nya president får besök

President Magufuli väntas närvara när Zambias nya president, Edgar Lungu, svärs in. Magufuli kommer att göra en tredagarstur runt Zambia och också att ha samtal med andra afrikanska ledare som är närvarande vid ceremonin. 11/9 *Citizen*

Jordbävning ger förödelse i Bukoba

Jordbävningen i Bukoba, som nådde magnituden 5,7 på richtersskalan, var den kraftigaste i landets historia. Antalet om-

komna tros vara 16 medan 253 personer är skadade. 12/9 *Citizen*

Kenyanskt band prisar Magufuli

En poplåt som hyllar Magufuli kommer att börja säljas under denna vecka. Låten som har titeln Heko Rais Dokta Magufuli (Till doktor Magufulis ära) har skrivits av veteranen Skassy Kasambula och spelas av hans band Orchestra Safari Star med bas i Nairobi. 13/9 *Daily News*

BoT: Ekonomiska mål kommer att nås

Riksbankschefen Benno Ndulu hävdar att den ekonomiska tillväxten följer planen och att det inte finns anledning till oro. En tillfällig uppbromsning av ekonomin orsakas av att skatteuppbörden stärkts och av antikorrupsionsåtgärder. Samma effekt fanns då förrförra presidenten Mkapa startade sin antikorrupsionskampanj. 14/9 *Citizen*

Rebeller anfaller lastbilar i Kongo

Flera långtradarchaufförer, 8 tanzaniska och 4 kenyanska lastbilar har kidnappats i Namoyo i södra Kivu i Kongo DRK. Enligt utrikesministeriet begär kidnapparna \$4 000 per chaufför inom 24 timmar och att Tanzanias fredsbevarande styrkor dras tillbaka. Tidsfristen har löpt ut men ministeriet säger att man arbetar dygnet runt för att rädda chaufförerna. De Tanzaniska styrkorna är en del av FN-styrkorna i Kongo. 15/9 *Daily News*

Turismen växer trots ny MOMS

Turismen verkar starkare än någonsin trots införandet av moms, med både ökat antal besökare och ökade inkomster enligt en rapport från turistministeriet. Inkomsterna ökade med 17 % mellan juni och augusti i år. Det motsäger varningar från marknaden innan momsen infördes. I år fick man in 68 mdr/- under perioden jämfört med 58 mdr/- förra året. Antalet besökare i parkerna ökade med över 8 000 till 348 547. 15/9 *Daily News*

Fem åtalade för presidentförtal

Fem personer har åtalats för att ha föro-

Chademas Tundu Lissu hotar med HD om inte fängslade medlemmar släpps eller åtalas

Men president Magufuli regerar väl tycker en stor majoritet av tanzanianerna

lämpat president Magufuli på sociala media. De nekade till brott och släpptes mot borgen. En åtalad hade lagt ut en oförsämd text på en WhatsApp-grupp. Texten på swahili kan löst översättas med: "Jag vet inte vad som pågår i JPM:s huvud... Han vet inte ens hur man säger ursäkta. Vi är i det här stadiet på grund av en person som tror att det han tycker alltid är rätt... han behöver inse att politik inte handlar om förbittring och att oppositionen inte är en fiende." 15/9 Citizen

Höga opinionssiffror för Magufuli

Hela 96 % gillar president Magufuli enligt en färsk opinionsundersökning gjord av Twaweza. Nio av tio är övertygade om att han kommer att fortsätta sin politik till slutet på mandatperioden. Störst stöd fick han för att han fått bort "spökanställda" (69 %), att han infört fri utbildning (67 %) och att han har satt dit korrupta. 58% ville inte invända mot någon enda av hans åtgärder. Frågan om sockerpriser och importrestriktioner var de enda områden där det förekom ett klart missnöje (32 %). Bara 6 % tyckte att hans beslut var sådana som begränsar det demokratiska utrymmet. Rapporten anmärker dock att tanzanierna har en tendens att ranka sina ledare högt jämfört med medborgare i andra länder. Mkapa hade ett 93-procentigt förtroende medan Kikwete hade den lägsta siffran hittills (71 %). 16/9 Citizen

EAC-grannar stöder jordbävningsoffer

Ugandas president Museveni har donerat \$200 000 till offren för jordbävningen i Kageraregionen. Kenyas president Kenyatta har skänkt Sh 115 m. Premiärminister Majaliwa har rapporterat om skadorna och nu väddar Magufuli att fler ska skänka pengar eftersom mer behövs till det skadade området.

18/9 Citizen

Mörknande tider för media

Magufulis administration kommer återigen att hamna i försvarsposition efter att ha lagt fram förslaget till Media Services Bill, 2016. Det har redan fördömts av många som värre än den gällande lagen från 1976 som den ska ersätta. Mediavärlden och människorättsaktivister har i många år kämpat för att få den gamla lagen skrotad och är nu besvikna och känner sig lurade. De anser förslaget vara mer skadligt och mer fränstötande än den gamla lagen som i årtal har använts för att sätta munkavle på pressen.

21/9 Citizen

Unicefpris till Msichana Initiative

Rebeca Gyumi, grundare av Msichana Initiative, har vunnit UNICEFs årliga pris för social förändring (Global Goals Awards) för sin kamp mot barnäktenskap.

Premiärminister Majaliwa var i Bukoba för att utvärdera jordbävningens följder

Jämsides med henne belönades den syrisk-tonåriga olympiska simmare som räddat medflyktingar från drunkning och en organisation som ger utsatta flickor och kvinnor i Pakistan hälsovård. Msichana Initiative vann en stor seger när högsta domstolen beslutade att avsnitten 13 och 17 i äktenskapslagen stred mot konstitutionen. När Gyumi tog emot priset sa hon att ändringen av lagen bara var första steget. En bredare kampanj mot omänsklig behandling av barn behövs. 22/9 Citizen

Digitaliserad betalning gynnar alla

Enligt Världsbankens Findex (Index for Financial Inclusion) är Tanzania ett av de länder där digitala transaktioner växer snabbast. De digitala betalningar som allmänhet och affärsverksamhet gör till staten, som att 42 % av bilskatten betalas med mobil, bidrar till statens ökade inkomster. Till exempel har byte från kontant till digital betalning av entréavgifterna till parkerna medfört en 40-procentig ökning av inkomsterna på grund av minskade läckor från kassorna. Digitalisering av rutinerna vid import har minskat tiden för klarering av gods från nio dagar till mindre än en dag och minskat kostnaderna med \$1,8 mdr. 22/9 Citizen

Polisen tillåter åter lokala partimöten

Polisen har slopat förbudet för partier att hålla interna möten. Politiska demonstrationer är dock fortfarande förbjudna med undantag för sådana som organiseras av parlamentsledamöter i deras egna valkret-

Rebeca Gyumi, som bl.a. kämpat mot barnäktenskap, har fått pris av UNICEF

sar. Liberaliseringen kommer nu när regeringspartiet CCM samlar sig till interna möten nästa månad. CCM:s talesperson berömde polisen för att den tagit bort förbuden så att partierna tillfullo kan utöva sitt mandat, medan oppositionspartiet Chadema konstaterade att åtgärden bevisar att polisen används av CCM.

23/9 Citizen

Tre dömda för kyrkobränder

Tre Bukobabor har dömts till livstids fängelse för att ha bränt ner en av Evangelical Lutheran Church of Tanzania (ELCT) kyrkor i Mushasha, Bukoba Rural den 16 september förra året.

24/9 Daily News

Tanzaniabarns kondition bäst!

Enligt en global studie av barns kondition har Tanzanias barn den bästa konditionen. Studien täckte länder från alla världsdelar och bestod av ett enkelt löptest känt i Storbritannien som The beep test. Förra gången (2004) forskarna publicerade data låg isländska barn i topp. Nu hamnade de på andra plats. Därefter följde Estland, Norge och Japan. Sämst kondition hade barn från Mexico, Peru, Lettland, USA och Korea. 24/9 Citizen

Zanzibar får utbildningsstöd från Iran

Iran har lovat stärka relationerna med Zanzibar genom att erbjuda stipendier. De ska särskilt gå till ingenjörsutbildning inom olje- och gasområdet som stöd till öarnas förberedelser för inträde i sektorn.

28/9 Daily News

Världsbanken optimistisk om Tanzania

Världsbanken beskriver en uppåtgående trend för Tanzanias ekonomi och ger därmed trovärdighet till de tillväxtsiffror som just meddelats för andra kvartalet på 7,9 % att jämföra med 5,8 % samma period förra året. Även om tillväxten i Afrika har bromsat så är Tanzania bland de länder som visar tecken på uthållig växt med i genomsnitt 6 %, meddelar banken. Tillväxten i Afrika söder om Sahara 2015 sjönk till 3 % och väntas fortsätta sjunka till i genomsnitt 1,6 % 2016. Etiopien, Rwanda och Tanzania kommer dock fortsatt att växa med 6 % enligt banken.

30/9 Citizen

Tibaijuka får pris för FN arbete

Vis av erfarenhet har Anna Tibaijuka avstått från ett pris på \$100 000 som hon tilldelats ihop med en trofé. Den sistnämnda tog hon dock emot vid en ceremoni i New York. Hon vill inte trotsa landets lagar som förbjuder offentliganställda att ta emot belöningar. Därför avstod hon från pengarna. Priset kallat Khalifa Sustainable Development Award efter donatorn fick hon för sitt arbete inom UN-

Anna Tibaijuka får FN-pris, men kan inte emot pengarna

HABITAT med att främja Sustainable Development Goals (SDG:s).
30/9 Daily News

Chadema ställer in demonstrationer

Oppositionspartiet Chadema ställer av säkerhetsskäl in sin planerade olydnadskampanj, kallad Ukuta, som var planerad att äga rum den 1 oktober. Partiets ordförande, Freeman Mbowe, säger nu att det kommer att ta till andra sätt för att bli hörda. Först var planen att demonstrera den 1 september mot vad det ansågs vara Magufulis diktatoriska tendenser. Ett antal religiösa ledare har försökt träffa Magufuli för att medla, men State House har inte svarat på den begäran. Nu avser Mbowe kontakta de nordiska länderna, USA och Kanada för att berätta hur Magufuli misshandlar landet politiskt.
1/10 Citizen

Hotellen klagar på dålig beläggning

Privatägda konferensanläggningar och hotell i Moshi och större delen av Kilimanjaroregionen kämpar med minskad beläggning sedan regeringen dragit in på antalet möten och dessutom uppmanat byråkratin att använda offentligägda institutioner istället. Införande av moms från 1 juli på turismen har lagt lök på laxen.
3/10 Citizen

Avtal med Kongo om oljeutvinning

Regeringen har träffat avtal med Kongo DRC om gemensam olje- och gasprospektering i Tanganyikasjön. Avtalet

Chademas ordförande ställer in planerade massdemonstrationer

sid 14—Habari 4/2016

undertecknades av ländernas fackministrar men presidenterna Magufuli och Kabila var närvarande. Enligt Kabila har Kongo DRC hittat olja i Albertsjön, så det är sannolikt att det finns också i Tanganyikasjön. Magufuli underströk att överenskommelsen var en milsten i de bilaterala banden mellan länderna och att det är genom sådana samarbeten som afrikanska länder kan utnyttja sin ekonomiska potential. 4/10 Citizen

Inflationen sjönk i september

Den årliga inflationen sjönk i september till 4,5 % från att ha varit 4,9 % i augusti meddelar NBS. Den minskade takten beror på lägre matpriser och lägre priser på gas och petroleumprodukter.
11/10 Citizen

Koreanska fartyg avregistreras

En undersökning i mars i år har visat att 50 fartyg som seglat under tanzanisk flagg varit nordkoreanska eller varit länkade till Nordkorea på ett eller annat sätt. Det strider mot FN:s säkerhetsråds beslut om sanktioner riktade mot Nordkorea. I juni började därför Zanzibar Maritime Authority (ZMA) avregistrera fartygen. Hittills är 13 avregistrerade och processen fortsätter. Hamnmyndigheten arbetar tillsammans med Zanzibars utrikesministerium för att försäkra sig om att inga fartyg med Nordkoreansk anknytning fortsätter att föra Tanzanias flagga.
12/10 Citizen

Shabaan Roberts minne hedras

13/10 öppnade en tvådagarsfestival i

författaren och poeten Shabaan Roberts (1909–1962) namn. Han har spelat en stor roll för att sprida kiswahili i östafrika och längre bort. Festivalen som organiseras av Tanga Initiative and Mindset Organisation (Timo) äger rum på Tangamano grounds. Under sin livstid skrev Shabaan Roberts mer än 20 böcker; fakta, essäer, poesi och romaner. Verken som speglar vanliga människors liv är spridda även i Storbritannien och USA. Hans böcker kommer att ställas ut under festivalen, men även böcker av andra författare kommer att finnas utställda.
13/10 Citizen

Skatterna går främst till lånebetalning

Vicepresident Samia Hassan avslöjade igår vid ett möte med Medical Officers, att av statens månatliga inkomster på 1 300 mdr/- går 900 mdr/- till betalning av gamla lån – lån som man ärvt av den senaste regeringen. Hon bad medicinarna att ha tålamod medan bristen på pengar till sjukhusen åtgärdas. 18/10 Citizen

Magufuli besöker Kenya

Magufuli gör ett tvådagars besök i Kenya för att förbättra relationerna mellan länderna. Det finns ett antal problem, nu senast gäller det Tanzanias vägran att skriva på EPA avtalet med EU – emot övriga EAC-staters vilja. Äldre konflikter rör t.ex. gränshandeln och möjlighet för Kenya-registrerade turistfordon att komma in i nationalparkerna. Samtidigt finns en beundran i Kenya för Magufulis antikorrupptionskampanj.
31/10 Daily Nation, Kenya

Så var det dags för Magufuli att göra ett besök i Kenya. Kenyattas korruperade kumpaner får stora skälvan.

UJAMAA, som det var en gång i Ruvuma

President Nyerere skrev och talade på 1960-talet om att Ujamaa, den afrikanska "bysocialismen", måste bygga på att jordbrukare frivilligt beslutade att flytta samman för att organisera kollektiva och demokratiskt styrda byar. Inspirerade av Nyerere, beslöt bönder i Ruvumaregionen att 1960/61 grunda byn Litowa med den då 21-åriga ledaren Ntimbayo Millinga i spetsen. Sedermera skapades sjutton fungerande bykollektiv som styrdes utifrån socialistiska principer. När fyra bykollektiv skapats, beslöt de att skapa en övergripande organisation – *Ruvuma Development Association*, RDA, – för att organisera gemensamma stödfunktioner såsom majskvarn, sågverk, transporttjänster och en grupp för att bistå nybildade byar.

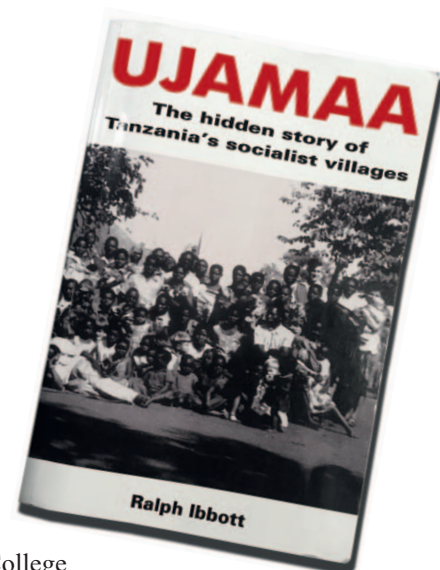
Gott exempel

President Nyerere besökte byarna och hänvisade till dem som goda exempel på hur Ujamaa borde fungera. Familjerna odlade små egna familjeåkrar samt stora kollektiva jordbruksfält och beslöt i demokratisk ordning hur inkomsterna från försäljningen av produktionen skulle fördelas. Man fann att en optimal by bestod av maximalt 80 familjer. Byarnas ekonomi blev med tiden relativt stark utan att erhålla nämnvärt statligt stöd. Man var mån att skolorna undervisade så att barnen skulle förberedas för att stanna kvar

och bli effektiva jordbrukare och funktionärer i byarna. Att rekrytera lärare med rätt inställning var viktigt. Erfarenheten visade att de statliga skolorna ledde till att barnen snarare såg en framtid på kontor i tätorterna. Skolan i Litowa (boarding school) undervisade barn från alla bykollektiven.

Stöd från Nyerere men...

RDA hade aktivt stöd från Nyerere. De som utsågs av honom till landshövdingar (Regional Commissioners) i Ruvuma var dock mycket skeptiska och motarbetade mer eller mindre RDA. De ville hellre satsa på storskaliga byar med kraftfullt stöd från staten och genomföra Ujamaa i större, snabbare skala. Oppositionen mot byarna och RDA växte inom partiet och regeringen. Efter en centralt ledd utvärdering av byarna och dess RDA hölls 1969 ett avgörande stormigt möte om RDA i partiet TANUs centralkommitté. 21 av 24 ledamöter argumenterade för att RDA skulle förbjudas och att TANU skulle leda all vidare utveckling av Ujamaa. Efter mötet åkte Nyerere utomlands och ministern för landsbygdsutveckling för till Ruvuma och förstatligade RDA:s tillgångar utan ersättning till medlemsbyarna. Nyerere lär ha chockats av det sätt och hur snabbt RDA krossades men sökte inte att ta en konflikt om att ändra vad som skett.

College

och träffade Ibbott som föreläste vid skolan. Millinga inbjöd Ibbott att besöka Litowa 1961. Ibbott och hustru med fyra barn bodde sedermera i Litowa 1963–1969. Ibbott var rådgivare men deltog **inte** – vilket han betonar flera gånger – i att fatta beslut under bymötena. Ibbotts lämnade Tanzania snabbt efter det att RDA krossats.

I början av 1970-talet skrev han om sina erfarenheter av "Ujamaa vijijini" (bysocialism) till skillnad från "Villagisation" (centralt styrd byreform), som kom att genomföras under 1970-talet. Manuskriptet låg i hyllorna i 40 år men upptäcktes och blev en bok som kom ut 2014.

Boken beskriver en formativ och turbulent period, när bypolitiken utvecklades i teori och praktik i den unga nationen Tanganyika/Tanzania. Till den som vill läsa om hur Ujamaa på frivillig väg en gång var tänkt och praktiserat, rekommenderas boken. Den belyser konkret hur det gick till och hur RDA:s konstitution var skriven för att tillgodose de socialistiska principerna. Boken innehåller också ett brev, daterat 31 oktober 1969, från Ibbott till president Nyerere efter det att RDA avskaffats.

Red.

Ujamaa—The hidden story of Tanzania's socialist villages
Ralph Ibbott

Publicerad 2014 av Crossroads Books
ISBN 978-0-9568140-1-2
sales@crossroadsbooksonline.new
www.crossroadsbookonline.net

Flyg till Afrika?

Söker Du en pålitlig resebyrå? Då är vi rätt val!

✓ Kunskap ✓ Erfarenhet ✓ Specialpriser (Raptim)

Safari? Anlita Tour Africa, www.tourafrica.se!
(Tour Africa är en del av Tranås Resebyrå)

Välkommen!

Tel: 0140 - 375 010
e-post: africa@tranås-resebyrå.se
Hemsida: www.tranås-resebyrå.se

Tranås resebyrå - trygghet och kvalitet sedan 1979

Boken

Ovanstående introduktion bygger på uppgifter i boken *"Ujamaa – the Hidden story of Tanzania's socialist villages"*. Boken är skriven av Ralph Ibbott, en engelsman och lantmätare. RDA-ledaren Millinga studerade vid partiskolan Kivukoni

Tanki la maji ya mvua

Vänföreningen Ihushi och *Ihushi Development Centre, IDC*, gjorde 2015 en steg för steg handbok hur man bygger en enkel vattentank för lagring av regnvatten *Tanki la maji ya mvua*. Som författare och fotograf står av Emmanuel Buguba och Lage Bergström. IDC har byggt ett 70-tal tankar både mindre på 5–15 m³ för enskilda hushåll och större på 26–60 m³ för skolor och institutioner. Man har även reparerat många äldre vattentankar. Här några bilder ur handboken som föredömligt avslutas med ett kapitel om underhåll som ofta är mycket eftersatt i alla möjliga sammanhang.

Msingi imara ni mhimu. End apo kuna kitu chochote ndani ya ardhi kitolewe ili kuepuka mpasuko katika tanki la maji. "En fast grund är nödvändig. Allt i marken som kan förorsaka sprickor i tanken måste tas bort."

Bottenplattan klar på en tjock bädd av sten i en ordentligt urgrävd grop där botten komprimerats.

sid 16—Habari 4/2016

Tankväggen muras av bränt tegel som är billigt och lätt-tillgängligt.

Armeringen i form av taggtråd (babudi waya = barbed wire) spänns runt tanken. Taggtråd är billigare än armeringsjärn och lättare att transportera.

Noggrann rappning in- och utvändigt.

Tanken förses med ett välvt gjutet tak.

Färdig tank med manlucka och stega för rengörning, ventilation med nät och koppling till takrännor.

Här några ordspråk från Zanzibar upptecknade av S S Farsi 1958

Ajidhaniye amesimama. Aangalie asianguke.

He who thinks he has stood up, should be careful not to fall down.

Akili ni mali

Ability is wealth.

Akili ni nyele. Kila mtu ana zake.

Brains are like hair; everyone has his own (kind).

Akipenda, chongo huita kengeza.

He who loves calls a one-eyed a squint. (Love is blind.)

Aliye kando haangukiwi na miti

He who keeps aside will have no tree fall on him (i.e. do not deliberately expose yourself to danger or get involved in quarrels).

The hunters and the hunted

En bok om hur den tyska flottan under första världskriget jagades över hela världen av den brittiska flottan. Som ensamma kapare lyckades de tyska kryssarna och även till kapare omgjorda civila fartyg, länge hålla sig undan och sänka många handelsfartyg för att skada Storbritanniens försörjning. I boken ingår två säregna historier från Östafrika.

Vid första världskrigets utbrott 1914 fanns tyska marinenheter spridda runt om i världen. Efter några inledande sjöslag övergick de kvarvarande få och isolerade kryssarna till att bli kapare och sänkte så många handelsfartyg som möjligt samtidigt som de försökte undkomma brittiska marinen. Ett ständigt problem var att få tag i kol och fylla på kolboxarna på hemliga mötesplatser.

Tyska passagerarfartyg, varav flera stora, nya och snabba (kampen om Atlantens Blå Band) försågs med dolda kanoner och blev också kapare liksom lastfartyg. Även engelsmännen beväpnade civila fartyg. Båda sidor använde sig av falska skorstenar och andra förklädnader.

Ett tragikomiskt fall var när det tyska passagerarfartyget *Kap Trafalgar* hade förklätt till det brittiska passagerarfartyget *Carmania* som i sin tur hade förklätt till *Kap Trafalgar* och de två möttes utanför ön *Islhas de los Trinitade* utanför Brasiliens kust. Det blev en häftig strid som slutade med att *Kap Trafalgar* sänktes och *Carmania* svårt skadad fick tillbringa två månader på varv för reparation. (Det lär vara olika uppfattningar om *Carmania* verkligen var förklädd till *Cap Trafalgar*.)

Bryan Perrett berättar i sin bok om hur den tyska yttflottan övervanns och om den omfattande kaparverksamheten som bedrevs både av reguljära krigsfartyg och civila fartyg som utrustades som hjälpkryssare och kapare. Allt redigt berättat på en lätt och flytande engelska. Det är hans femte marinhistoriska bok. På flera ställen kallar han Tanganyika för Tanga, det har jag inte sett förut, kanske bara ett tryckfel?

I två av de elva kapitlen berättas märkliga historier från Östafrika.

Königsberg

Den moderna lätta kryssaren *Königsberg* hade sänts till Dar på sommaren 1914. *Königsberg* var huvudstad i dåvarande Preussen och heter numera Kaliningrad.

Strax före krigsutbrottet dirigerade britterna tre äldre kryssare till Östafrika. Men *Königsberg* lyckades med sin snabbhet och sluga manövrer smita ut till havs. Kaparrutten för att sänka handelsfartyg och få tag i kol ledde ända upp till Arabiska halvön innan hon till slut av brist på kol gömdes i Rufijiflodens delta.

I september sänkte *Königsberg* en av de brittiska kryssarna, *Pegasus*, som låg i hamn i Zanzibar för maskinunderhåll. Ett av de få (enda?) tillfällen då ett brittiskt örlogsfartyg hissat vit flagg, något som förtigits. Det blev en stor prestige-förslut för britterna och stärkte lokalbefolkningens beundran för den moderna *Königsberg* med hela tre skorstenar, något som var nytt vid denna tid i Östafrika. *Königsberg* var känd som *Manoari wa bomba tatu* (Man of war with three pipes).

Stora resurser sattes nu in på att oskadligöra *Königsberg* som det gick en hel del rykten om var hon befann sig. Inte minst för att hon flyttade flera gånger till nya gömställen i det otillgängliga Rufijideltat.

Med hjälp av flygspaning, som först sågs med stor misstro av det brittiska befälet, lyckades man i november lokalisera *Königsberg*. Efter att ha fått dit grundgående kanonslupar förstördes *Königsberg* i juli 1915 med eldledning från flygplan för första gången i världshistorien. Något som gav inspiration till Wilbur Smiths roman *Shout at the Devil*. Flera av *Königsbergs* kanoner monterades bort och byggdes om till fältartilleri i järnvägsverkstäderna i Dar. På Zanzibars strandpromenad står nu en av dessa ka-

noner och utanför den portugisiska fästningen *Fort Jesus* i Mombasa står en annan kanon och en kanon från *Pegasus*.

I Perretts bok står ingenting om boken Peter Pretorius som förklädd lyckades hitta *Königsberg* från landsidan och kartlade flodvägen dit. Han lyckade till och med att besöka *Königsberg* som arabisk köpman. Berättelsen om detta ingår i hans memoarer *Man i djungeln*, på svenska 1951.

En mycket utförlig bok med många foton om *Königsberg* är **Kevin Patience** *Königsberg. A German East African Raider*. Bahrain 1997.

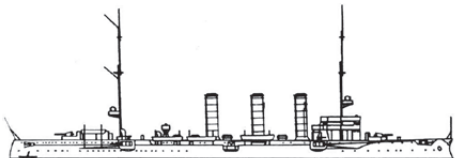
Sjösättning av Mimi och Toutou julafton 1915 i Kalemie. Spicer-Simpson närmast kameran med tropikhjälm och kjol.

Foto från Imperial War Museum No Q 67680.

Mimi och Toutou

Vid krigsutbrottet i juli 1914 var passagerarfartyget *Graf von Götzen* på väg till Kigoma vid Tanganyikasjön i delar. Hon sjösattes i februari 1915 i Kigoma och beväpnades med kanoner från *Königsberg*. Hon behärskade, tillsammans med tre små ångbåtar, den 67 mil långa sjön till stort förtret för britterna. Bl.a. sänktes den brittiska ångaren *Cecil Rhodes* nära Mpulungu men framförallt förhindrade fartyget invadering västerifrån för de allierade eftersom tyskarna lätt och snabbt kunde transportera trupper.

Två mahognymotorbåtar skeppades till Sydafrika och transporterades där efter på järnväg och flod och över land

under stora strapatser till Kabalo på Tanganyikasjöns västra strand. De 16 milen över land i kuperad terräng var mycket besvärliga. Lokomobiler, vinschar, oxar och 100-tals bybor engagerades. Hela 150 broar byggdes.

Ledare för expeditionen var den excentriske *Geoffrey Spicer-Simson*. Han föredrog att klä sig i en kort kjol och visade därmed sina tatueringar till lokalbefolkningens förundran. Sturviltjägaren *Johan Lee* som kommit med hela idén var vägvisare och assistent med lokalkännedom men fick sparken innan de nått Tanganyikasjön.

"Marinbasen" Kalemie etablerades och en vågbrytare mot de förkommande plötsliga stormarna byggdes. Julafton 1915 sjösattes *Mimi* och *Toutou* och provkördes.

Den 26 december siktades den tyska bestyckade tullkryssaren *Kigani* och motorbåtarna gick till anfall. Det visade sig att de veka och smala skroven bara tilllät att man sköt rakt fram men tack vare överlägsen fart och manöverförmåga oskadliggjordes *Kigani* och man lyckades sätta henne på grund innan hon sjönk. Hon reparerades och sattes i tjänst som *Fifi* med en kanon på fördäck från ett belgiskt kustbatteri och en mindre kanon på akterdäck.

Den 9 februari kom den bestyckade postbåten *Hedvig von Wissman* norrifrån basen i Kigoma för att leta efter *Kigani*. Motorbåtarna anföll och ett skott i maskinrummet sänkte *Hedvig von Wissman* på djup vatten.

Dagen efter siktades Graf von Götzen men till besättningarnas förtret beslöt Spicer-Simson att inte anfalla och därmed upphörde sjöstriderna på Tanganyikasjön. Motorbåtarna användes istället för transporter för att etablera en sjöflygbas i Albertville. Därifrån flygbombades Kigoma och Graf von Götzen flera gånger med handhållna bomber. Belgierna hävdade att hon skadats vilket förnekades av tyskarna.

Framryckning mot Kigoma över land inleddes av de allierade styrkorna. Inför utrymningen av Kigoma och för att hindra att fartyget att falla i fiendehänder sänktes det i juli 1916, sedan maskineriet först noggrant smorts in.

I juni engagerades Spicer-Simson för att med sin flotta på tre enheter hindra tyskarna lämna Bismarcksburg (nuvarande Kasanga) i södra ändan av sjön, i väntan på att rhodesiska styrkor skulle nå fram. Det blev ett fiasko som tog honom hårt och han sändes hem som psykisk sjuk.

Toutou finns bevarad i Kapstaden. Vad som hände med *Mimi* kanske någon av Habaris läsare vet?

Graf von Götzen bärgades 1924. Hon fick namnet *Liemba* (sjö på mambwelunguspråket) och är nu ett av världens äldsta passagerarfartyg i trafik. På 70-talet byttes ångmaskineriet ut till dieselmotorer som i sin tur byttes ut 1995. År 2010 togs hon ur trafik för omfattande reparationer men hon är fortfarande i bruk om än oregelbundet p.g.a. av mycket eftersatt underhåll.

I Tyskland pågår ett omfattande arbete för att finansiera en grundlig renovering med sikte på mera turistinriktad trafik.

Se <http://www.run-liemba.de/>.

Sedan 2012 är Liemba skyddad som "national heritage".

Mer om Liemba i Habari nr 3/2011.

Historien om *Mimi* och *Toutou* inspirerade C S Forester till romanen **The African Queen** som 1951 blev film med Katherine Hepburn och Humphrey Bogart. Filmen spelades in i Uganda men det sägs att paret även besökte Bukoba.

Det finns flera böcker:

Peter Shankland: *The phantom flotilla*, Collins, London 1968

Giles Foden: *Mimi and Toutou Go Forth—The Bizarre Battle for Lake Tanganyika*, 2005,

Christopher Dow: *Lord of the Loincloth*, 2007.

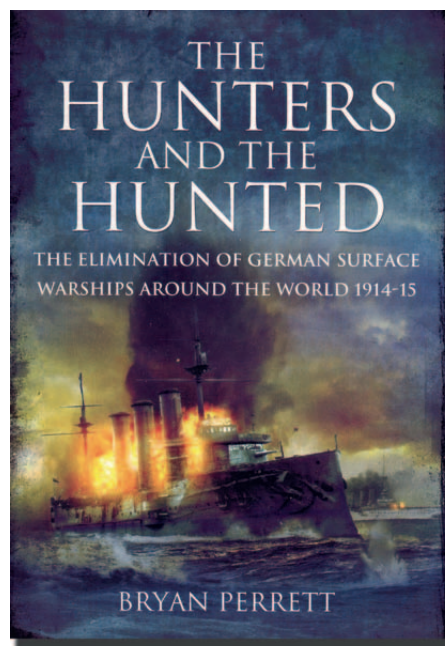
Lars Asker

The hunters and the hunted. The Elimination of German Surface Warships Around the World 1914-15

Bryan Perrett

Pen & Sword Maritime. S Yorkshire 2012

ISBN 978 1 84884 638 8

Johannes Rebmann: A Servant of God

The first mission in East Africa was Rabai outside Mombasa. Here the foundation for Christianity, modern Education and Health Care in East Africa was laid as well as for Standard Kiswahili. Krapf was pioneer and his college Rebmann, although he stayed for 30 years, has somewhat been in the shadow.

Many years ago I wrote a handbook, "From Krapf to Rugambwa—a Church History of Tanzania". (Now also in kiswahili "Kutoka Krapf hadi Rugambwa—Historia ya kanisa ya Tanzania", Luther Press Moshi 2014.) I chose that title because J.L. Krapf was the first missionary in modern times to East Africa (with influence to Tanzania) and Laurian Rugambwa was the first Tanzanian Cardinal. The handbook wanted to show and explain the development from European mission to indigenous Church.

J.L. Krapf worked only nine years in East Africa—in Rabai outside Mombasa from 1844–1853. Sick he went back to Germany and had seen only one be baptized during these years. In my handbook I expressed a feeling of sympathy for him.

In 1846 he got a co-missionary from the same area in Germany, Johannes Rebmann. He stayed in Rabai up to 1875 when he almost blind went back to Germany where he died the following year.

Even if Krapf only stayed nine years in Rabai and Rebmann almost 30 Rebmann has remained in the shadow of Krapf. Dr. Steven Paas, an experienced missionary in Malawi and a distinguished scholar from Holland, has in his book "Johannes Rebmann. A Servant of God in Africa before the Rise of Western Colonialism" tried to take Rebmann from this shadow of Krapf and conceal the contributions of Rebmann to mission in East Africa. A new knowledge for me was e.g. the contacts Rebmann had with Malawi and how he compiled a collection of vocabulary of the Chichewa language.

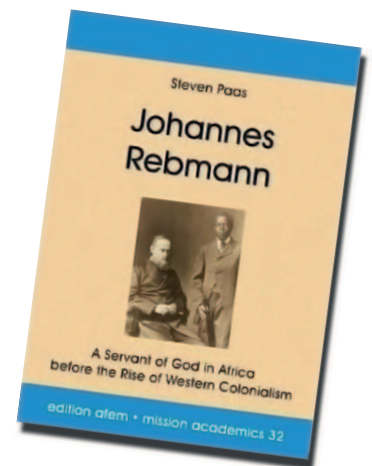
What comes out as result of Dr. Paas' research is the diverse missionary goals for Krapf and Rebmann. Krapf had his big vision of building a chain of mission stations from the east of Africa to

the west. Rebmann found it better to stay in Rabai, build relations, teach and translate and sow a seed there. Rebmann didn't seem to get much credit for his vision. His employee, Church Missionary Society, was at the end not satisfied with the fruits of his work and Rebmann was also at the end overflowed by the work of Sir Bartle Frere in the Mombasa region, based on freed slaves. Heaven may judge if the vision of Rebmann vision and his work was fruitful. I may judge that Dr. Paas has done a good work to try to understand and value the work of Johannes Rebmann.

Carl-Erik Sahlberg

Professor Tumaini University Mwika,
Tanzania

Former Director St Clara Church
Stockholm, deeply engaged in social work

Johannes Rebmann.

*A servant of God in Africa before the
Rise of Western colonialism*

Steven Paas

VTR Publications 2011 Germany
ISBN/EAN: 9783941750487

Rabai Church

Photo: L Asker

Jordbävning! Walk for Kagera! Upprop för stöd!

"Gå för Kagera!" löd rubriken på en pamflett där den tanzaniska regeringen manade alla att stödja offren för jordbävningen. Katastrofen inträffade den 10 september och drabbade framför allt Kageraregionen. Preliminära siffror visade att 16 personer avlidit och över 200 skadats. De materiella skadorna i form av raserade hus och vägar var stora. För att få resurser till hjälpinsatserna anordnade regeringen bl a ett insamlingsmöte i State House i Dar es Salaam och en "Charity Walk", som framgår av nedanstående pamflett.

Lägg märke till det kontonummer som nämnts längst ned i pamfletten, dit man kan skicka katastrofbidrag. Behoven är stora!

Kontonamn:

Kamati Maafa
Kagera.

Kontonr:

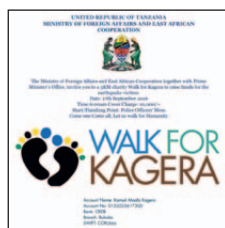
0152225617300.

Bank: CRDB.

Branch: Bukoba.

SWIFT:

CORUtz.

Tillgången på mat hotas

Tillgången på mat i södra Afrika hotas av El Niño och Southern Oscillation (tillsammans förkortade ENSO), två väderfenomen som leder till kraftiga klimatskiftningar i Afrika söder om Sahara. Forskare vid naturvetenskapliga fakulteten i Lund har tillsammans med kollegor i USA och Nederländerna gjort beräkningar som visar hur efterfrågan och tillgång på vegetabilier har förändrats under perioden 2000–2013. Slutsatsen är att gapet mellan efterfrågan och utbud ökat och kommer att fortsätta öka. Utifrån analys av data från NASA och FN:s livsmedelsorgan FAO har forskarna dragit slutsatser om hur mycket mat, foder och bränsleråvara som kan produceras i området och ställt detta mot den ökade konsumtionen som den prognostiserade befolkningstillväxten leder till. År då ENSO inträffar har negativa följder för växtligheten, och det leder i sin tur till brist på mat och andra förnödenheter för landsbygdsbefolkningen i östra och södra Afrika. Vi förutser att situationen förvärras i och med

att de här väderfenomenen sannolikt blir mer frekventa och allvarigare samtidigt som befolkningen i området ökar, säger Hakim Abdi vid institutionen för naturgeografi och ekosystemvetenskap i Lund.

Källa: Lunds universitet. 2016-10-12

Toppmöte om havsresurser

Den 15 oktober höll Afrikanska Unionen ett toppmöte i Togo med statschefer och regeringar om marin säkerhet och utveckling i Afrika. Mötets syfte var att producera en guide med praktiska policy-rekommendationer för att skapa en "blå ekonomi", d.v.s. göra havet till en nyckelfaktor i Afrikas utveckling. Mötet ska ha fokuserat på marin säkerhet, organiserad brottslighet, IUU-fiske (Illegal, Unreported and Unregulated) och åtgärder för att bevara havets kapacitet att försörja.

Källa: Chatham House. 2016-09-28

United Hearts får hjälp av Mynewsdesk

Samarbetet med United Hearts kom till stånd därför att Mynewsdesk vill stödja en mindre organisation som har ett stort behov av ett nyhetsrum så att både United Hearts och Mynewsdesks kunskaper inom kommunikation utvecklas. United Hearts bildades våren 2014 och drivs av eldsjälär. Varenda insamlad krona går oavkortat till olika projekt och verksamheter som de driver. I dagsläget består United Hearts av en styrelse på sju personer från Sverige som alla är eller har varit volontärer på barnhemmet Mojo Kwa Mojo (Hjärta till hjärta) Matanana i närheten av Mafinga i södra högländerna. Målet är att först och främst få barnhemmets ekonomi på fötter så att barnen får mat och de anställda får lön.

<http://unitedhearts.se/>

Källa: Mynewsdesk 2016.

Cirkuslampan ger skolbarn ljus

På elens dag 23 januari 2017 är det meningen att en ny lampa ska lanseras i samarbete med Energiföretagen i Sverige, som består av Växjö Energi och ett tiotal andra lokala energibolag. Lampan designas av Mathias Johansson, grundare

av företaget Cirkuslampan. För varje såld lampa skänks 500 kronor till organisationen GIVEWATTS. Det innebär att ett skolbarn i de delar av Kenya som saknar elektricitet får tillgång till en solenergilampa. Energibranschen i Sverige har samarbetat med GIVEWATTS sedan år 2012 och har varit delaktiga i distributionen av 15 000 solenergilampor till skolbarn i Kenya och Tanzania. Mathias Johansson tycker att samarbetet är självklart. Att varje såld lampa också bidrar med bra och rent ljus till ett skolbarn i Kenya känns fantastiskt, säger han.

I Tanzania är det E.ON som sponsrar. Drygt 1600 solcellslampor har distribuerats via flera skolor i Mwanza.

Källa: Växjö Energi AB

Massajer får hjälp med crowdfunding

Den amerikanska organisationen Avaaz som bedriver opinionsarbete med miljö och demokrati som främsta områden gick i maj ut med ett upprop om stöd till massajer som vill bilda ett eget naturreservat med en viltkorridor inom sina områden. De ska sköta reservatet själva och utbildade egna vakter. Nu behöver de pengar till att köpa upp land som andra har lagt under sig eller är ute efter och riva stängsel som satts upp. Massajerna bad Avaaz om hjälp att samla in pengar och Avaaz ställde upp.

Källa: Avaaz. 2016-05-05

Vi-skogen år 2015

Under 2015 planterades 5,4 miljoner träd runt Victoriasjön. Sedan starten 1983 har nu långt över 100 miljoner träd planterats genom Vi-skogen i området. Parallellt planteras också häckar och alléer. De räknas formellt inte som träd men gör stor nytta bland annat för att motverka jorderosion och som djurfoder.

Vi-skogen arbetar också sedan flera år på skolor. Barnen lär sig vikten av trädplantering och att ta hand om miljön på lektionstid. Tillsammans med lärare och föräldrar anlägger de köksträdgårdar där de lär sig mer om odling. Under 2015 anlades hela 439 nya köksträdgårdar på skolor i Kenya, Rwanda, Tanzania och Uganda. Dessutom tog 50 022 familjer del i utbildningar om klimatförändringarnas effekter. Över 20 000 hushåll började använda alternativa energikällor som biogas, sol och briketter. Nästan 31 000 hus-

håll deltog i utbildningar om vikten av att odla olika grödor och hur man får tillräckligt med näring till kosten.

Källa: Vi-skogen

Läkarmissionen

Köp en förlossning

Läkarmissionen säljer förlossningar i Demokratiska republiken Kongo och i Tanzania. För 150 kr kan du bekosta en förlossning på sjukhus i Kongo. I Tanzania kostar den 215 kr på Nkingasjukhuset. Du kan också bekosta en komplicerad förlossning med ett bidrag på 450 kr. Kontakta maria.stalgren@lakarmissionen.se.

Källa: Läkarmissionen 2016

Malawisjön

Apropå fisklivet i nämnda sjö kan nämnas att Tanzania anser att cikliderna fortfarande finns i både Tanzanias och Malawis delar av sjön medan Malawi vidhåller att alla ciklider endast simmar i Malawiskt vatten (frånsett den del av sjön som tillhör Mocambique).

Twisten om var gränsen mellan de två länderna går i sjön har inte nått sin lösning trots långvariga förhandlingar. Tanzania hävdar att gränsen mellan de två länderna går mitt i Nyassasjön medan Malawi anser att gränsen mellan de båda länderna i Malawisjön går längs den tanzaniska stranden.

Malawi anser att dess gränsdragning grundar sig på en överenskommelse mellan de gamla kolonialmakterna Tyskland och England. Heligoland-Zanzibaravtalet stipulerade att gränsen mellan *Tyska Östafrika* (Tanganyika) och *Brittiska Central Africa Protectorate* (Nyassaland) skulle vara längs kusten av sjön i det som senare skulle bli Tanganyika.

Tanzania accepterar inte detta kolonialavtal utan menar att gränsen skall dras mitt i sjön enligt modern internationell sjörrätt. Konflikten har tillsjattsats i och med att det förmodas finnas olja och gas i sjön och att Malawi sedan 2012 engagerade ett internationellt bolag att leta efter dessa fyndigheter.

Afrikanska Unionen har försökt medla. Den förre presidenten från Mocambique, Joaquim Chissano, ledde medlingen. Detta försök kollapsade under 2014. Sedan dess verkar parterna diskutera om konflikten bör hänvisas till den *Internationella domstolen* i Haag.

Tanzania producerade förra året en karta där gränsen följer mittlinjeprincipen. Landet har också protesterat mot

kartor som förekommit i media (även på Internet), som inte följer denna princip. Twitter lär ha tvingats ta bort en länk till en karta som visade att gränsen går längs den tanzaniska stranden. Malawi protesterade mot den nya tanzaniska kartan. Malawi lär ha försökt få sin president Mutharika att diskutera frågan med Tanzanias president Magufuli i samband med möten i FN.

First Generation Global Goals

Världens ledare har genom FN förbundit sig att nå 17 globala mål för att utrota extrem fattigdom, öka jämställdheten och lösa klimatkrisen till år 2030. Unga människors och blivande ledares deltagande är viktigt för att nå målen. Den 5 oktober samlade UD och Sida 19 eldsjälur från olika länder till ett forum i Stockholm.

Initiativet *FirstGeneration* är inspirerat av följande citat från FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon: "Vi är den första generationen som kan utrota fattigdom, och den sista som kan stoppa klimatförändringarna".

Hemsidor:

Firstgeneration: <http://www.swemfa.se/campaigns/first-generation/>

Globala målen: <http://www.globalamalen.se/om-globala-malen/>

Från Tanzania deltog läraren Prudencia George.

Prudencia George is a teacher at the *Barbro Johansson Model Girls' School* in Dar es Salaam—always teaching with a gender equality perspective in mind. Engaging the FirstGeneration Prudencia helped coordinate the 'My body, my rights' event at the school earlier this year, aiming to raise awareness of the sustainable development goals in general, and goal 5 on gender equality and the empowerment of all women and girls in particular. Through inspirational speeches, a talk show and workshops, the 500 female students actively participated in discussions about their rights and opportunities.

Specsavers utvidgar engagemang

Specsavers tar

ytterligare ett grepp kring sitt engagemang i sociala frågor. Under fyra år har Specsavers arbetat med projektet *Ge Syn*, där tusentals glasögon har samlats in i Sverige för att användas på nytt av behövande i Tanzania. Specsavers nya projekt *Ge Tillbaka* är en förlängning av insamlingsprojektet av glasögon till behövande i Tanzania, där ett team av optiker och andra specialister från Specsavers

reser till landet för att genomföra synundersökningar och lämna över insamlade glasögon. Nytt för i år är att för varje par glasögon som stadens invånare skänker till Tanzania i en viss Specsaversbutik, kommer butiken också att ge tillbaka till ett lokalt initiativ med finansiella medel och engagemang. Butikerna väljer själva vilket projekt de vill vara med och engagera sig i, och det varierar allt ifrån kvinnojoursverksamheter till simskola för ensamkommande flyktingar och kulturverksamheter för barn. Med vårt nya projekt *Ge Tillbaka* vill vi inte bara engagera oss globalt utan även i lokala projekt här i Sverige. Det finns så många bra initiativ som drivs av frivilliga med väldigt små medel.

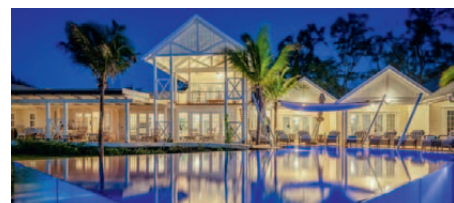
Under 2016 samlades nära 28 000 par glasögon in. Fjärde årets insamling pågår fr.o.m. den 19 september till den 13 november i alla Specsavers butiker. I februari 2017 reser sedan optiker från Specsavers tillsammans med vinnaren av tävlingen *Årets Glasögonbärare 2016* samt bloggaren och ambassadören Lotta Gray till Tanzania för att göra syntester och dela ut de skänkta glasögonen till behövande vuxna och barn. För inlämning av glasögon, besök din närmsta Specsavers-butik.

Från Bengt Svensson i San Fransisco har vi fått detta foto som hans son Alexej tog i hörnet av Cornwall och Fourth Avenue.

Magiska Thanda Island uppmärksammas av Forbes och Di-Weekend

Exklusiva och magiska *Thanda Island* är nu klart och har öppnat för gäster. Detta unika projekt ligger i ett eget marinreservat i Indiska Oceanen mellan Mafia och Zanzibar och röner nu uppmärksamhet i världsmedia. Senast är det den ansedda tidskriften Forbes i USA. Svenska Di-Weekend har nu också ett reportage om Thanda Island med rubriken

Barnbarnens Ö. ”Projektet har varit en dröm länge och nu är det klart. Resultatet har överträffat våra förväntningar.”

“The Olofssons envisioned the island as a private paradise where they could escape with their three children and eight grandchildren. But the Tanzanian government wouldn’t let them buy it unless it would contribute to tourism in the country and protect marine wildlife”, skriver Forbes.

Pressmeddelande. Aug 26, 2016

Anne Lundberg på Kilimanjaro

SVT: program Landgång startade sin åttonde säsong den 25 augusti med att Anne Lundberg besteg Kilimanjaro med en grupp ledda av Ola Skinnarmo och Robin Trygg. Man gick den långa leden från väster, Macahme gate, som ger mer tid till aklimatisering men det blev ändå väldigt tufft för Anne och flera andra i gruppen om ett 20-tal deltagare. ”Det var värre än både maraton och att föda barn” Därför blev det heller inte så mycket matlagning denna gång.

Ödlan som vi har haft som logotyp för notiser sedan början på 80-talet har ifrågasatts.

För en del är ödlan något negativt och skrämmande och en del ödlor är giftiga.

Ett förslag till ersättare är sköldpadda. I tanzanisk folklöre är sköldpaddan långsam och sävlig men vinner ofta på grund av sin smarthet och lurighet.

Ett annat förslag är giraff som ett vackert, ”snällt” och allmänt omtyckt djur förknippat med en mängd positiva saker som dessutom är symbol för Tanzania sedan lång tid tillbaka. Giraff som symbol var vanligt i många sammanhang men användningen minskade i och med självständigheten 1961.

Vad tycker läsekretsen? Är det dags att byta och i så fall till vad?

Ulf NILSSON

Om bantu och swahili

Bantuspråken har en mycket lång historia och många har letat efter släktskap och deras källa. Mycket tidig var araben Masûdi på 900-talet, som skrev ner lokala bantuoord. På 1300-talet kom marockanen Ibn Battuta på besök på ön Kilwa och gjorde samma sak. Portugiserna var under ett par sekler ockupanter av östkusten och hämtade bantuoord till portugisiskan. Avtryck lämnades bland annat i form av portugisiska ordet ”igreja”, kyrka, vilket blev till gereza/fängelse. Muslimerna trodde att de byggde kyrkor i fortén (som också tjänstgjorde som fängelser) för att skydda sig mot islam.

Proto-bantu

Tyske J L Krapf och britten E Steere skrev ner swahili men den förste som gick på djupet var tyske Carl Meinhof. I början av 1900-talet rekonstruerade han det hypotetiska proto-bantu genom att söka likheter mellan språk, som inte kan förklaras genom tillfälligheter. Till sist klassificerade M Guthrie på 1970-talet bantuspråk i geografiska zoner, något andra lingvister har vidareutvecklat. Några protobantuord som vi känner igen är nyuki/bi, nyoka/orm, maji/vatten, mfuko/väska och simba/lejon.

Protoorden tillhörde människor som levde i tropisk skog som jägare, samlare och småodlare. Efter bantufolkvandringens slut mötte de folkslag i nordost och adopterade nya ord från kushitiska boskapsskötare som maziwa/mjolk och mbusi/get. Man säger att i början fanns endast ett språk, som spridits till en mängd underspråk. Det finns kanske 500 bantuspråk i 27 länder som talas av 240 miljoner människor. Underspråken har sålunda släktskap med varandra. Vi kan jämföra med William Jones som på 1700-talet hävdade att latin och grekiska är släkt med protospråket sanskrit. Varje bantuspråk har sin släkting som yttrar sig i varierande grammatiska strukturer. Swahili har också många varianter. Myndigheter har numera gett swahili bestämda regler till skillnad mot språkets naturliga förändring. En motståndare till swahilis standardisering var pastor John Whitehead på 1930-talet som sade att ”ett folkspråk förändrar sig själv och det levande språket lämnar kvar det döda. Så har det alltid varit.” Han protesterade mot statliga ingrepp av ett språk. ”The best for the most” alltså.

Likheter mellan bantuspråk

Lutz Marten är en glad språkprofessor i London. Han har studerat språks likheter och speciellt tittat på swahili, bemba, chichewa/nyanja, siswati och herero. När det gäller språkstruktur är swahili och bemba till 67 % lika, medan swahili och chichewa är till 73 % lika.

Gruppen swahili, siswati och herero är till mindre än 60 % lika, kanske till 40–50 %. Skälet kan vara att de andra språken är perifera samt har nära kontakt med khoisantalar.

Bantutalar talar ofta flera bantuspråk. Även swahili är för dem ett mycket lätt språk. Studien ovan visar att de olika språken en gång har varit med i ett språksamhälle. Bemba och chichewa är idag inte i direkt kontakt men har en indirekt kontakt där ett annat bantuspråk är första språk. Swahili och bemba är inte heller i direkt kontakt men de kan ha kontakt med ett annat bantuspråk.

Substantivgrupper

En intressant sak är grammatiken i swahili och de olika lokalspråken. Vi har lärt oss att det finns (minst) 11 substantivgrupper, det som i engelska kallas gender. Klass 7–8:s ki/vi- markerar bland annat liten storlek och klass 12/13 – ka/tu- saknas. De har förlorats men kan förekomma i andra bantuspråk. Jag blev en gång förvånad när min swahilikollega sade *kadogo sana*, och undrade vad som då var korrekt swahili. En swahilitalare har sagt: *Huyu rais alichaguliwa na kakikundi kadogo kwa wananchi*. Talaren avvek från ”kursboken” och uttryckte att en mycket liten del av befolkningen valt presidenten. Så kan man också göra i swahili! Klasserna 12–13 finns i nyamwezi, bemba, men inte i zulu. Det vore intressant att veta var klass 12–13 förekommer i Tanzanias lokalspråk, kanske i chi-ndamba? Vet ni?

The Sultan's Spymaster: Peera Dewjee of Zanzibar

En välunderbyggd historia om Zanzibar under 1800-talets senare hälft och en märklig mycket inflytelserik person som det tidigare skrivits mycket lite om.

Brittiskfödda historikern och författaren Judy Aldrick har bott i Mombasa i 22 år för att 2004 återvända till England.

Hon har skrivit mycket om kusten och arkitekturen, särskilt om snidade praktdörrar. Hon var även involverad i bevarandet av gamla staden i Mombasa, i föreningen *Friends of Fort Jesus* med mera.

Den 29 september 2015 var det boksläpp för hennes senaste bok på 1500-tals fästningen Fort Jesus i Mombasa, arrangerat av Friends of Fort Jesus.

Peera Dewjee var en indiskt affärsman som började som lampputsare i sultanens palats troligen 1857 för att snabbt avancera och i många år i praktiken fungera som sultanens premiärminister m.m. trots avsaknad av formell ställning. Seyid Barghash bin Said var bara några år äldre än Peera men det var Barghash bror Majid som blev sultan efter deras fars plötsliga död till havs på återväg från Oman.

Majid var sjuklig och vek som sultan vilket passade engelsmännen som fick allt mer inflytande och makt. Barghash intrigerade och försökte ta makten och var en tid förvisad till Indien. Vad Peera spelade för roll är oklart men Barghash och Peeras nära vänskap varade i 30 år. Inte förrän Majid dog 1870 blev Barghash sultan tills sin egen död 1888.

Peera upphöll mycket nära kontakter med konsulaten i Zanzibar och höll noggrant reda på anlända fartyg och viktiga besökare. Han höll sig också underrättad om lokala maktspi-ranter och affärsmän. Han var mästare på att ordna storslagna fester och ceremonier.

Barghash startade ett eget ångbåtsrederi men det lyckades Peera aldrig få att gå med vinst.

När Barghash besökte England 1875 var den språkkunnige Peera med och han kände även många inflytelserika personer i England och var dessutom välbekant med seder och bruk.

Barghash efterträddes av sin bror Khalifa men han dog redan 1890 och därefter var det flera sultaner under korta perioder. Det var mycket intriger, maktspel och försök till statskupper inklusive "Världens kortaste krig" (45 min). Statsfinanserna misssköttes och ekonomin blev allt sämre. Peera föll i onåd och 1889 blev Peera deporterad till Indien men fick återvända redan efter sex månader. Han anställdes av ett engelskt handelsföretag som bl.a. startade Östafrikas första tidning i samband med att Zanzibar blev en frihamn 1892.

Men att vara anställd passade inte affärsmannen Peera och när sultan Hamed kom till makten blev han återinsatt som hovförvaltare, ceremonimästare, chef för sultanens rederi m.m. men

ägnade sig allt mer åt sina egna omfattande importaffärer. Peera besökte åter England för att delta i Edward VII kröning 1902.

Den 28 augusti 1904 dog Peera i en hjärtattack 63 år gammal efter att under sin livstid upplevt med sex sultaner.

Senare delen av 1800-talet var en dramatisk period i Zanzibars historia. Avskaffandet av slaveriet och bygget av moderna hamnar på östafrikanska kusten slog hårt mot ekonomin och Zanzibars självständighet undergrävdes kraftigt. De till Zanzibar hörande kuststräckorna i det som kom att bli Kenya

och Tanganyika hade motvilligt hyrts ut, i pratiken tagits över av europeiska handelsföretag för att snart förvandlas till engelska och tyska kolonier.

År 1890 blev Zanzibar ett brittiskt protektorat och sultanen maktlös.

Samtidigt kunde Zanzibar stoltsera med nymodigheter som elektrisk gatubelysning, rinnande vatten, hiss i sultanens palats och Östafrikas första järnväg.

Boken behandlar en intressant och omvälvande period i Zanzibars historia.

Eftersom Peera var en trogen Aga Khan-anhängare, Kojas, redogörs också för uppkomsten av rörelsen och dess utveckling som den mest progressiva muslimska rörelsen med ett mycket omfattande arbete inom utbildning och sjukvård.

Judy Aldrick skriver lättläst och redigt och det finns en omfattande notapparat till varje kapitel, ett fylligt register och många illustrationer.

Men det finns ett stort *men*, bokens titel.

Boken behandlar väldigt mycket händelser runt om Peera men om Peera själv blir det inte så mycket och väldigt ofta antaganden och gissningar "han var säkert inblandad", "han låg nog bakom" etc.

Jag har också hört kritik om redogörelsen för de många olika sultanernas tronföljd.

Jag skulle gärna ha sett att professor Abdulaziz Lodhi med sina omfattande kunskaper anmält boken men tyvärr avböjde han på grund av en massa andra åtaganden han har som mycket aktiv pensionär.

Bortsett från den missvisande titeln rekommenderas boken varmt för den som är intresserad av Zanzibars kolonialhistoria.

Lars Asker

*The Sultan's Spymaster:
Peera Dewjee of Zanzibar*
Judy Aldrick

Old Africa books, Naivasha,
Kenya 2015

ISBN978-9966-7572-0-3

